

Grada

Vladimir Geiger

(Hrvatski institut za povijest, Zagreb)

FOLKSDOJČERI U IZVJEŠĆIMA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA OKRUGA SLAVONSKI BROD 1945. GODINE

UDK 323.28(497.5 SlavonSKI Brod=112.2)''1945''(093)
primljeno: 20. 12. 2004.

Od početka Drugoga svjetskog rata, stavovi i odluke vlada vodećih savezničkih zemalja bili su da se treba suditi krivcima za rat. To je posebice naglašeno i potvrđeno na Moskovskoj i Teheranskoj konferenciji 1943. Komisija Ujedinjenih naroda za ratne zločine (United Nations War Crimes Commission), osnovana u Londonu 20. listopada 1943., pozvala je sve članice antihitlerovske koalicije, da osnuju svoje nacionalne (državne) komisije.¹ Komisija Ujedinjenih naroda za ratne zločine, kao i nacionalne (državne) komisije, imale su zadaću ratne zločine registrirati, tragati za počiniteljima i prikupljati dokazni materijal.²

* * *

Na Drugom zasjedanju Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ), donesena je 30. studenoga 1943. odluka o osnivanju Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača pri Predsjedništvu Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije ("U cilju utvrđivanja odgovornosti, pronalaženja i privođenja kazni svih lica odgovornih za zločine koje su u Jugoslaviji počinili i čine u toku rata okupatori i njihovi pomagači /.../").³

¹ Venceslav Glišić, "Zločin i kazna", u: *Drugi svjetski rat*, Treća knjiga (Zagreb, Ljubljana, Beograd, 1980.), 397.-398.; Damijan Guštin, "Tisk narodnoosvobodilnoga gibanja 1944-1945 o organih za ugotavljanje vojnih zločinov", *Prispevki za novjšo zgodovino*, XXXIII (Ljubljana, 1993.), 111.

² D. Guštin, "Tisk narodnoosvobodilnoga gibanja 1944-1945 o organih za ugotavljanje vojnih zločinov", 124.-127.; *Dokumenti iz istorije Jugoslavije*, tom I-IV, *Državna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača iz Drugog svetskog rata*, priredio Miodrag M. Zečević, Jovan P. Popović (Beograd, 1996.-2000.).

³ *Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije*, god. I, br. 1 (Beograd, 1. februar 1945.), 8.; Leon Geršković, *Dokumenti o razvoju narodne vlasti* (Beograd, 1948.), 262.; Ferdo Čulinović, *Stvaranje nove jugoslavenske države* (Zagreb, 1959.), 208.

Odlukom Predsjedništva Zemaljskog Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) osnovana je 18. svibnja 1944. Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača (skraćeno nazivana i Zemaljska komisija za ratne zločine), te donesene i upute o zadacima njezina rada.⁴ Predsjedništvo ZAVNOH-a imenovalo je zatim 18. lipnja 1944. članove Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.⁵ Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača donijela je 25. kolovoza 1944. opsežno Uputstvo za rad na utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača,⁶ a 3. veljače 1945. i daljnje upute za rad komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.⁷ Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača i kasnije je tijekom veljače i ožujka 1945. donosila različite upute za rad komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, koje su se odnosile prvenstveno na postupak prema neprijateljskoj imovini.⁸

Rad Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, koja je započela stvarno djelovati 1. kolovoza 1944., odvijao se, što potvrđuje njezino izvješće Predsjedništvu ZAVNOH-a od 10. ožujka 1945., s poprilično teškoća, prvenstveno uslijed nedovoljnog broja osoblja i opreme, a posebice u onim područjima koja su bila u ratnim djelovanjima i pod vlašću neprijatelja.⁹

Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača uputila je 21. rujna 1944. svim oblasnim i okružnim Narodno oslobodilačkim odborima Uputstvo za rad na utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača, a kasnije i daljnje upute. Sudski odjeli NOO odbora bili su obavezni prikupljati i podatke o zločinima okupatora i njihovih pomagača, kao i o štetama počinjenim zločinima. Za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih

⁴ *Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, Zbornik dokumenata 1944 (Od 10. svibnja do 31. prosinca)* (Zagreb, 1975.), 28.-30.; Hodimir Sirotković, *ZAVNOH Zemaljsko Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske. Rasprave i dokumenti* (Zagreb, 2002.), 157.; *Arhiv Hrvatske [Hrvatski državni arhiv], Sumarni inventar Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, izradila Slavica Pleše* (Zagreb, s.a.), 1-2.

⁵ *Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, Zbornik dokumenata 1944 (Od 10. svibnja do 31. prosinca)*, 103.-104.; Sirotković, *ZAVNOH*, 157.-158.

⁶ *Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, Zbornik dokumenata 1944 (Od 10. svibnja do 31. prosinca)*, 262.-267.; *Arhiv Hrvatske [Hrvatski državni arhiv], Sumarni inventar Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača*, 2.

⁷ *Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, Zbornik dokumenata 1945. (Od 1. siječnja do 25. srpnja)* (Zagreb, 1985.), 136.-139.

⁸ *Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, Zbornik dokumenata 1945. (Od 1. siječnja do 25. srpnja)*, 279.-283., 458.-359., 468.-469.; *Arhiv Hrvatske [Hrvatski državni arhiv], Sumarni inventar Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača*, 2., 5.

⁹ *Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske, Zbornik dokumenata 1945. (Od 1. siječnja do 25. srpnja)*, 383.-386.

pomagača Okružni NOO Slavonski Brod dostavio je 26. rujna 1944. uputstvo za osnivanje komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u općinama na svom području, koje će zatim osnovati i komisije u pripadajućim selima. Općinske komisije su prema uputstvu trebale biti u neposrednoj vezi s Okružnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Nedugo zatim, do potkraj 1944., dolazi i do osnutka prvih općinskih komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača na području Okružnog NOO Slavonski Brod, na kotarevima Slavonski Brod, Đakovo i Županja, o čemu je Sudski odjel Okružnog NOO Slavonski Brod izvjestio Oblasni NOO za Slavoniju. Rad tih prvih desetak osnovanih općinskih komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača je tada i započeo, a početkom 1945. počele su stizati i prve prijave, ali su ratne prilike onemogućile odnosno odgodile i određene predviđene mjere.¹⁰

* * *

Do potkraj Drugoga svjetskog rata, većina hrvatskih i slavonskih Nijemaca (Folksdojčera), uslijed ratnih događanja, izbjegla je ili je prognana iz svojih domova, pretežito u Austriju i Njemačku, gdje su i dočekali završetak rata. Do potkraj studenoga 1944. iz Slavonije, Bosanske Posavine i zapadnoga Srijema evakuirano je najmanje oko 85.-90.000, a do početka 1945. iz Nezavisne Države Hrvatske sveukupno oko 110.000 Folksdojčera i smješteno kao izbjeglice, većinom u Štajerskoj.¹¹ Ravnopravnost i manjinska prava, na temelju odluka Drugoga zasjedanja AVNOJ-a od 29. studenoga 1943. zajamčena su i njemačkoj manjini. ZAVNOH je na Trećem zasjedanju 9. svibnja 1944. zajamčio nacionalnim manjinama u Hrvatskoj sva prava na nacionalni život, jednakost i ravnopravnost pred zakonom. Unatoč svemu, potkraj 1944. i početkom 1945. počinje od strane partizanskog pokreta i novouspostavljenih vlasti protjerivanje preostalih Folksdojčera. Tome je posebice pridonijela i odluka Predsjedništva AVNOJ-a od 21. studenoga 1944., koja je ustvari bila temeljem za sve kasnije zakone i odluke koje su pripadnike njemačke manjine u Jugoslaviji proglasile kolektivnim krivcima.¹² Ne znajući za odluke i namjere partizanskog pokreta i novouspostavljenih vlasti, mnogobrojni izbjegli i protjerani hrvatski i slavonski Folksdojčeri nakon rata su se odlučili na povratak u zavičaj. Naime, jugoslavenske vlasti su zauzele stav o zabrani povratka izbjeglih i prognanih Folksdojčera iz Jugoslavije. Odluka da se onemogućí povratak jugoslavenskih Folksdojčera donesena je na sjednici Državne komisije za repatrijaciju, Beograd 22. svibnja 1945., s

¹⁰ Nada Lazić, *Kotarski narodno oslobodilački odbor Slavonski Brod 1943 – 1945* (Slavonski Brod, 1985.), 79.-80.

¹¹ Vladimir Geiger, "Iseljavanje Njemačke narodne skupine u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj s područja Slavonije potkraj Drugoga svjetskog rata", u: *Sezonstvo in izseljenstvo v panonskem prostoru: sosedstvo Avstrije, Hrvaške, Madžarske in Slovenije / Seasonal Work and Emigration in the Panonian Space: the Neighbourhood of Austria, Croatia, Hungary and Slovenia*, ur. Marina Lukšič Hacin (Ljubljana, 2003.), 161.-174.

¹² Vladimir Geiger, *Folksdojčeri. Pod teretom kolektivne krivnje* (Osijek, 2002.), 25.-36.

čime su se, zatim, suglasili Vlada DFJ i Generalštab Jugoslavenske armije. Unatoč svim nastojanjima jugoslavenskih vlasti da spriječe povratak Folksdojčera, i mnogi slavonski Folksdojčeri uspjeli su se neposredno nakon rata vratiti u zavičaj. Ubrzo su nakon povratka, kao i u zavičaju ostali Folksdojčeri, uhićeni i internirani u logore. Vlada DF Jugoslavije najkasnije je 11. lipnja 1945. donijela i konačnu odluku o iseljenju, odnosno protjerivanju svih Folksdojčera iz Jugoslavije u Njemačku. O tome je, iznoseći detaljne upute, "Zemaljska komisija za repatriaciju Nijemaca" pri Ministarstvu unutrašnjih poslova Federalne države Hrvatske, Zagreb, izvijestila 7. srpnja 1945. oblasne i okružne Narodne odbore. To je najjednostavnije, uz konfiskaciju njemačke imovine, otvaralo mogućnost radikalne promjene vlasničkih odnosa i etničke slike. Jedan dio slavonskih Folksdojčera odmah je početkom ljeta 1945. protjeran u Austriju. Preostalih, najmanje više od 10.000 slavonskih Folksdojčera ostalo je, nakon zatvaranja granica i prestanka primanja prognanika iz Jugoslavije, internirano u logore s prinudnim radom, u kojima su brojni izgubili život.¹³

* * *

Kako su Folksdojčeri u Jugoslaviji bili smatrani i proglašeni kolektivnim krivcima, nova je vlast u poraću, kao i za druge neprijatelje naroda i ratne zločince, nastojala prikupiti podatke, a time zasigurno i potkrijepiti takav svoj stav i odnos prema njima. Bilo je to vrijeme, kada je svaki Nijemac građanin Jugoslavije bio sumnjiv i ratni zločinac, ako se drukčije ne dokaže. Iskazalo se da novoj vlasti i organima koji su imali zadaću ratne zločine registrirati, tragati za počiniteljima i prikupljati dokazni materijal, i nije potpuno jasno što je ratni zločin. Političko ozračje kojemu su pridonijeli takvi stavovi i postupci bilo je sve prije nego li normalno stanje.

Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Federalne Države Hrvatske u Zagrebu dostavila je 30. srpnja 1945. komisijama za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača okružnih Narodno oslobodilačkih odbora okružnicu s upitima o Folksdojčerima.¹⁴

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod dostavila je zatim 3. kolovoza 1945., općinskim i gradskim (mjesnim) komisijama za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, dopis s okružnicom Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača s upitima u vezi Folksdojčera s nalogom da u roku od 30 dana sastave i podnesu izvješće ("Prilikom sastavljanja ovog elaborata neka se naslov obrati na sve naše narodne vlasti, ustanove,

¹³ Vladimir Geiger, "Heimkehr. Povratak slavonskih Nijemaca nakon Drugoga svjetskog rata iz izbjeglištva / prognaništva u zavičaj i njihova sudbina", *Scrinia slavonica*, 3 (Slavonski Brod, 2003.), 521.-547.

¹⁴ Hrvatski državni arhiv, Zagreb (HDA), Zemaljska komisija za ratne zločine (ZKRZ), Glavni urudžbeni zapisnik (GUZ), 4218/45.

društva, i pojedince koji bi mogli dati korisne podatke o ovom predmetu. Kada naslov skupi podatke, onda će sastaviti izvještaj po pojedinim točkama i taj izvještaj dostaviti ovoj komisiji. Predmet je hitne naravi.”)¹⁵

Kako je očito bilo poteškoća u prikupljanju zatraženih izvješća od općinskih i gradskih (mjesnih) komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod naložila je 18. rujna 1945. Komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Drenovac (Slavonski Brod), da najžurnije, u roku od tri dana, podnese izvješće o Folksdojčerima,¹⁶ a zatim 1. listopada 1945. Komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Bebrina (Slavonski Brod), Stupnik (Slavonski Brod) i Budrovci (Đakovo), da najžurnije, u roku od tri dana, podnesu izvješće o Folksdojčerima, tada već uz napomenu da Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača požuruje.¹⁷

Neke općinske i gradske (mjesne) komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, odnosno općinski ili gradski (mjesni) Narodno oslobodilački odbori izvijestili su Komisiju za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod da na njihovom području nije bilo i(li) da nema Nijemaca (Folksdojčera): Općinski NOO Sikirevci (Slavonski Brod) (6. kolovoza 1945.)¹⁸, Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Općinskog NOO Oriovac (Slavonski Brod) (7. kolovoza 1945.)¹⁹, Općinski NO Poderkavlje (Slavonski Brod) (15. kolovoza 1945.)²⁰, Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Kaniža i Zbjeg (Slavonski Brod) (26. rujna 1945.)²¹, Općinska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Drenovac (Slavonski Brod) (27. rujna 1945.)²², Mjesni NO Bebrina (Slavonski Brod) (5. listopada 1945.)²³, Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Semeljci (Đakovo) (8. listopada 1945.)²⁴, Mjesni NO Stupnik (Slavonski Brod), (9. listopada 1945.)²⁵ i Mjesni NO Punitovci (Đakovo) (10. listopada 1945.)²⁶

¹⁵ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

¹⁶ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

¹⁷ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

¹⁸ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

¹⁹ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²⁰ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²¹ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²² HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²³ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²⁴ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²⁵ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²⁶ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

Posebice je, što se razumijevanja sudbine domaćih Nijemaca, a i vjerodostojnosti pojedinih izvješća tiče, znakovito kratko izvješće Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Semeljci (Đakovo) (8. listopada 1945.), “/.../ da na ovom području nema folksdojčera”,²⁷ što je očito bilo netočno. Naime, u Semeljcima je do potkraj Drugoga svjetskog rata živjelo 562 Nijemaca, od kojih je većina izbjegla potkraj listopada 1944., a prvi poslijeratni popis stanovništva 1948. zabilježio je u selu 13 Nijemaca.²⁸

Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Federalne Države Hrvatske Zagreb ponovila je 12. listopada 1945. poziv (Predmet: Istraga o zločinačkom i izdajničkom radu “Njemačke narodne skupine” za vrijeme okupacije) svim okružnim i gradskim komisijama za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača o potrebi prikupljanja podataka i sastavljanju izvješća o Folksdojčerima, sa uputama i napomenom, da sva izvješća treba dostaviti Zemaljskoj komisiji najkasnije do 25. listopada 1945.: “Ponovno se pozivaju sve područne komisije, da sakupe sav materijal, koji se odnosi na zločinački i izdajnički rad “njemačke narodne skupine” na njihovom području, za vrijeme okupacije. Naročito valja ustanoviti rukovodioce masovnih zločina, kao i počinitelja pojedinih zločina, te žrtve i oštećenje. Nadalje valja istražiti čitavu organizovanu propagandističku djelatnost te narodne skupine, koja je započela prije rata, te ustanoviti organizatore i glavne propagatore nacional-socijalizma, na našem području. Od osobite je važnosti ustanoviti plansko uklopljavanje naše proizvodnje i privrede u njemački ratni aparat, te ustanoviti pojedina privredna i industrijska poduzeća koja su pod rukovodstvom “Volksdeutschera” bila stavljena potpuno u službu okupatora.”²⁹

Okružna komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod podnijela je 23. listopada 1945. Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Zagreb izvješće o Folksdojčerima na području Okružnog NO Slavonski Brod, uz napomenu da je “pri sastavljanju ovog elaborata imala mnogo poteškoća naročito uslijed toga što pojedine područne Komisije nisu dostavile na vrijeme izvještaj unatoč toga što su više puta požurivane”.³⁰

Neke komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača dostavile su izvješće o Folksdojčerima kasnije. Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod, Općinska komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Gašinci (Đakovo) dostavila je izvješće 24. listopada 1945.,³¹ a Općinska

²⁷ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

²⁸ Vladimir Geiger, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini* (Zagreb, 2001.), 145., 166., 190.

²⁹ HDA, ZKRZ, GUZ, 4565/45.

³⁰ HDA, ZKRZ, GUZ, 4461/45.

³¹ HDA, ZKRZ, GUZ, 4461/45.

komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Retkovci (Vinkovci) dostavila je izvješće 25. listopada 1945.,³² te su i navedena izvješća naknadno dostavljena Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Zagreb.

Neke općinske i gradske (mjesne) komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod ili nisu dostavile izvješće o Folksdojčerima, ili pak izvješća nisu sačuvana, kao što je primjerice s izvješćem Općinske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Drenovac (Slavonski Brod) od 8. kolovoza 1945. i izvješćem NOO Budrovci (Đakovo) od 24. kolovoza 1945.

Komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod popunjeno ili negativno izvješće o Folksdojčerima, dostavili su: Općinski NOO Sikirevci (Slavonski Brod) (6. kolovoza 1945.), Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Općinskog NOO Oriovac (Slavonski Brod) (7. kolovoza 1945.), Općinska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Drenovac (Slavonski Brod) (8. kolovoza i 27. rujna 1945.),³³ Općinski NOO Đakovačka Satnica (Đakovo) (10. kolovoza 1945.), Općinski NO Podvinje (Slavonski Brod) (10. kolovoza 1945.), Općinski NO Sibirj (Slavonski Brod) (11. kolovoza 1945.), Općinski NO Drenje (Đakovo) (13. kolovoza 1945.), Općinski NO Poderkavlje (Slavonski Brod) (15. kolovoza 1945.), Mjesna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Bošnjaci (Županja) (16. kolovoza 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Stari Mikanovci (Vinkovci) (17. kolovoza 1945.), Općinska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Svilaj (Slavonski Brod) (19. kolovoza 1945.), Komanda vojne stanice Vinkovačko Novo Selo (Vinkovci) (20. kolovoza 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Rajevo Selo (Županja) (20. kolovoza 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Županja (22. kolovoza 1945.), Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Drenovci (Županja) (23. kolovoza 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Babina Greda (Vinkovci) (24. kolovoza 1945.), NOO Budrovci (Đakovo) (24. kolovoza 1945.),³⁴ Komisija za

³² HDA, ZKRZ, GUZ, 4565/45.

³³ Općinska Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Drenovac (Slavonski Brod) izvijestila je 27. rujna 1945. Komisiju za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod, da je izvješće o Folksdojčerima, u kojemu navodi, da na njenom području nema Nijemaca, poslala 8. kolovoza 1945. HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45. Izvješće nije pronađeno u gradivu ZKRZ.

³⁴ NOO Budrovci (Đakovo) izvješćuje 6. listopada 1945. Komisiju za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO Slavonski Brod, da je izvješće o Folksdojčerima poslao 24. kolovoza 1945. HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45. Izvješće nije pronađeno u gradivu ZKRZ.

utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Šamac (25. kolovoza 1945.), Mjesni NO Vrbica (Đakovo) (25. kolovoza 1945.), Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača NOO Posavski Podgajci (Županja) (26. kolovoza 1945.), Mjesni NO Rokovci-Andrijaševci (Vinkovci) (28. kolovoza 1945.), Gradska komisija za utvrđivanje ratnih zločinaca i njihovih pomagača Vinkovci (12. rujna 1945.), Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Cerna (Vinkovci) (20. rujna 1945.), Mjesni NO Beravci (Beravci) (21. rujna 1945.), Općinska komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Otok (Vinkovci) (24. rujna 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Općinskog NOO Vrpolje (Slavonski Brod) (25. rujna 1945.), Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Kaniža i Zbjeg (Slavonski Brod) (26. rujna 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Račinovci (Županja) (26. rujna 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Jarmina (Vinkovci) (27. rujna 1945.), Općinska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Drenovac (Slavonski Brod) (27. rujna 1945.), Mjesni NO Gundinci (Slavonski Brod) (30. rujna 1945.), Mjesni NO Trnava (Đakovo) (1. listopada 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Strizivojna (Đakovo) (3. listopada 1945.), Mjesni NO Bebrina (Slavonski Brod) (5. listopada 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Lužani (Slavonski Brod) (5. listopada 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Velika Kopanica (Slavonski Brod) (8. listopada 1945.), Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Semeljci (Đakovo) (8. listopada 1945.), Mjesni NO Stupnik (Slavonski Brod), (9. listopada 1945.), Mjesni NO Punitovci (Đakovo) (10. listopada 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Vrbanja (Županja) (11. listopada 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Gradskog NO Đakovo (18. listopada 1945.), Komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Gradskog NO Slavonski Brod (bez nadnevka, u kolovozu, rujnu ili listopadu 1945.),³⁵ Općinska komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Gašinci (Đakovo) (24. listopada 1945.)³⁶ i Općinska komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Retkovci (Vinkovci) (25. listopada 1945.).³⁷

* * *

U prilogu, donosimo okružnicu Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Federalne Države Hrvatske Zagreb (30. srpnja 1945.) s upitima o Folksdojčerima, dostavljanu komisijama za utvrđi-

³⁵ HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.

³⁶ HDA, ZKRZ, GUZ, 4461/45.

³⁷ HDA, ZKRZ, GUZ, 4565/45.

vanje zločina okupatora i njihovih pomagača okružnih, općinskih i gradskih (mjesnih) Narodno oslobodilačkih odbora, te izvješća komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača s područja Okružnog NO Slavonski Brod, koja navode podatke o Folksdojčerima.

Priložena izvješća okružnih, općinskih i gradskih (mjesnih) komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, zasigurno velike sadržajne vrijednosti, naravno uz oprezno i kritičko korištenje, najslikovitije prikazuju kakav su stav nove vlasti imale prema njemačkom stanovništvu, kojim su podacima o Folksdojčerima raspolagali organi novih vlasti, te kakav je u neposrednom poraću bio položaj njemačke manjine u Slavoniji, posebice na području Okružnog NO Slavonski Brod.

* * *

1.

Okružnica Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Federalne Države Hrvatske u Zagrebu (30. srpnja 1945.) s upitima o Folksdojčerima, dostavljana komisijama za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača okružnih, općinskih i gradskih (mjesnih) Narodno oslobodilačkih odbora

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
ZEMALJSKA KOMISIJA
za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača
ZAGREB

Broj 2816/45

Zagreb, 30. srpnja 1945

Državna Komisija zatražila je od nas, da hitno prikupimo podatke o držanju i zločinima domaćih Nijemaca (Volksdeutschera), te izradimo elaborat u koji treba unijeti što više činjenica, jačih primjera, statističkih podataka.

Treba naročito obraditi ova pitanja:

1. Koliko je ukupno živjelo “folksdojčera” na području odnosno Okružne komisije pre rata, a koliko za vrijeme okupacije? (Po mogućnosti po pojedinim srezovima, a zasebno i za gradove ili sela gdje su živjeli u većem broju.

2. Koliko danas “folksdojčera” u odnosnom području živi?

3. Koliko ih je pobjeglo zajedno sa okupatorskom vojskom? Zna li se pobliže, gdje se danas nalaze?

4. Od onih, koji su ostali u zemlji, koliko ih je u logorima, a koliko na slobodi? Za one koji su na slobodi, navesti razloge, zbog čega nisu u logorima?

5. Koliko je "folksdojčera" do sada utvrđeno za ratne zločince ili narodne neprijatelje? Koliko se od ovih nalazi u rukama naših vlasti, a koliko je u begstvu ili uopšte nepoznatog boravišta?

6. Koliko od tih ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja je do sad izvedeno pred sud i kakav je ishod suđenja?

7. Kakvo je bilo stanje i držanje "folksdojčera" pre rata? (Socijalna struktura, glavne profesije, imovinsko stanje, veroispovest, političko vladanje, pripadnost ranijim partijama, koliko je bilo učlanjeno u "Kulturbundu" i drugim organizacijama nemačke manjine kod nas, kada i na koji način preovlađuje nacional-socijalistički uticaj među njima i koje slojeve on najviše zahvata, podaci o lokalnoj i regionalnoj nemačkoj štampi i drugim edicijama, njihovom pravcu i ideologiji, veze sa Hitlerovom Njemačkom, putovanja u Rajh u svrhu studija, političke i kulturne saradnje, privrednih veze itd., podaci o privrednim organizacijama, kao "Agrarija", "Habag" i sl., način kreditiranja i finansiranja nemačkih preduzeća, kupovine nepokretnosti itd, imena najistaknutijih političkih i kulturnih prvaka, vođa športskih i gimnastičkih društava i dr. poluvojničkih ustanova, da li i koliko je bilo među njima naprednih elemenata, koji su se odupirali fašističkom uticaju i sa kakvim rezultatom.)

8. Kakvo je bilo držanje "folksdojčera" za vreme rata i okupacije? (po mogućnosti takođe specificirati odgovore kao i pod tač. 7. za razne društvene slojeve i pojedine organizacije i ustanove!) Kako su se odazvali mobilizaciji? Koliko je bilo i u čemu se manifestovalo, "petokolonaštvo" među njima? Kako i na koji način su saradivali sa okupatorom - nemačkim, mađarskim, italijanskim, bugarskim itd. - na političkom i privrednom polju. Da li je bilo i koliko takvih među njima, koji nisu saradivali ili su se bar rezervisano držali? Kakvo je bilo njihovo držanje prema našem življu, odnosno prema pojedinim narodima, narodnostima ili veroispovestima (napr. prema Srbima, muslimanima, Jevrejima, Ciganima i sl.)

Kakav je bio stav prema narodno-oslobodilačkom pokretu i narodno-oslobodilačkoj borbi? Da li je bilo i koliko takvih među njima koji su aktivno učestvovali u istoj, potpomagali je ili se bar lojalno prema njoj i njenim predstavnicima ponašali?

U kojoj meri su privredno iskorištavali okupaciju za svoje bogaćenje? Kupovine u besćenje tuđih imanja, pljačke, komesarstva u privrednim poduzećima, uživanje samih kredita, uloga u izvozu i uvozu i sl.)

9. Koliko ih je učestvovalo u raznim okupatorskim vojničkim, poluvojničkim i policijskim formacijama i odredima? Koliko od toga dobrovoljno, a koliko usled obavezne regrutacije?

Za ovu tačku bi naročito bilo potrebno za svako područje što preciznije navesti broj učesnika za svaku pojedinu vrstu formacija ili organizacija (SS, Gestapo, Hipo, Dojče manšaft, Dojče frauenšaft, Hitlerjugend, a naravno i regularna nemačka vojska). Pored toga, navesti po mogućnosti i oznaku jedinica tih formacija, u kojima su "folksdojčeri" iz vašeg područja bili obuhvaćeni, gdje su te jedinice operisale (da li u mestu samog stanovanja ili bližoj okolini, ili u drugim krajevima naše zemlje, odnosno u inostranstvu. Nadalje, navesti koliko je "folksdojčera" poginulo u tim jedinicama ili ranjeno, a koliko je palo u zarobljeništvo naše ili savezničko.

10. Ukoliko su poznati pojedini konkretni i naročito teški ratni zločini, slučajevi izdajstva i saradnje s neprijateljem, treba ih u elaboratu kratko i sažeto navesti, naznačivši najmarkantnije pojedinosti, glavne naredbodavce i neposredne izvršioce odn. najaktivnije učesnike u tim zločinima. (Ovo treba da budu oni slučajevi, koji bi najefikasnije mogli poslužiti kao ilustracija stava i držanja).

Prednja pitanja treba naravno da posluže kao putokaz za način obrade elaborata pri čemu treba dakako stvar u celosti shvatiti elastično i na pojedina pitanja odgovoriti u granicama mogućnosti i na osnovu raspoloživog materijala. Bitno je, da elaborati budu pregledni, da obuhvate materiju kao celinu i da daju što više konkretnih podataka, kako je već uvedno istaknuto. Pojedine cifre i statistički podaci naravno ne mogu biti potpuno tačni, ali treba težiti približnoj tačnosti, koliko je to moguće.

Elaborat treba da pruži onu sliku, koja se prema dosadašnjem radu i materijalu može dati, a ukoliko će se naknadno dobiti novi podaci, koji bi odgovarali na pojedina pitanja mogli bitno izmeniti i dopuniti, trebaće te podatke naknadnim elaboratima obuhvatiti i dostaviti.

Nezavisno od ovog elaborata, prirodno je da obrada materijala i donošenje odluka za zločince ima da teče dalje, prema dosadašnjim uputstvima i praksi.

Obratite se na sve naše narodne vlasti, ustanove, društva i pojedince koji bi vam mogli dati korisne podatke u ovom predmetu.

Nekim smo komisijama uputili već ranije poziv, da ovaj predmet obrade, pa će te Komisije svoj već započeti rad nastaviti i dopuniti u smislu ovog dopisa.

Ukoliko nemate u Vašoj Komisiji ljudi, koji bi mogli da ovaj zadatak valjano ispune, obratite se na drugove iz drugih ustanova.

Zamolite i zadužite ovim poslom kojeg sudiju, advokata, profesora, liječnika ili između tih ljudi sastavite ekipu koja će spremno i valjano primiti se ovog posla.

Obradeni predmet dostavite ovoj Komisiji što hitnije.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M. P.

Sekretar

Zemaljske Komsije

[nečitko]

Pretsjednik Zemaljske Komisije

[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

2.

Izvješće Općinskog NOO Đakovačka Satnica (Đakovo) (10. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Đakovačke Satnice

Općinski N.O.O. Djak. Satnica

Broj 570 dne 10. kolovoza 1945

OKRUŽNOM N.O.O. Komisiji za utvrđenje zločina okupatora
i njihovih pomagača

u SL. BRODU

U rješenju dopisa naslova od 3. kolovoza 1945 broj 289/45 izvješćuje se naslovu sljedeće:

ad. 1. Na području ovoga opć. N.O.O. živjelo je prije rata 477 "Folksdojčera", a isto toliko i za vrijeme okupacije.

ad. 2. Danas u ovome mjestu imade 71 "Folksdojčer".

ad. 3. Sa okupatorskom vojskom pobjeglo je 77. osoba, dočim ih je godine 1944 preselilo u Njemačku po vlastitoj želji 38. "Folksdojčera". Isti se po čuvenju nalaze u Njemačkoj

ad. 4. Od onih koji se nalaze u zemlji, nalazi se njih 12 u logorima, a na slobodi u mjestu Satnici nalazi se njih 71., srazloga, jer su mješani brakovi, i nisu se ogriješili protiv N.O.P. nego su dapače radili sa istim i pomagali N.O.P. u svem njegovom djelovanju.

ad. 5. Sa područja ovoga odbora nije nijedan do sada "Folksdojčer" utvrđen za ratnog zločinca ili narodnog neprijatelja po našim narodnim vlastima.

Nijedan se ne nalazi u rukama narodnih vlasti, jer su svi pobjegli sa neprijateljem, neki u civilu još godina 1944., a koji su služili neprijatelju prigodom povlačenja u koliko nisu ubijeni ili zarobljeni, što ovome odboru nije poznato.

ad. 6. Otih ratni zločinaca i narodnih neprijatelja nije ni jedan po znanju ovoga odbora izveden pred sud.

ad. 7. Stanje i držanje "Folksdojčera" prije rata bilo je u glavnoj profesiji ratarstvo, sa manjim dijelom obrtnika, većinom dobrog imovnog stanja, po vjeri svi su bili rimokatolici, političko vladanje većinom za vrieme Jugoslavije Radikalnoj stranci, manjinom Demokratskoj i Mačekovoj odnosno H.S.S. U Kulturbundu bilo je upisano sve Njemačko stanovništvo ovoga mjesta. Drugih Njemačkih manjina sa organizacijama nije ovdje bilo. Svi su bili zadojeni nacional-socijalisti prema štampi i drugim edicijama, prema Hitleru i Njemačkoj. U svrhu studija, te političke i kulturne saradnje nije nitko putovao u Njemačku.

Privredna, financijska i kreditiranja vršila su se putem organizacija "AGRARIJA". U toj zadruzi "AGRARIJA" bili su najiztaknutiji članovi: Mack Štefan, Dornšteter Lovro, Slavička Gjuro, Drešer Gjuro, Stader Vendelin, Snicer Jakob, Stader Petar.

ad. 8. Držanje "FOLKSDOJČERA" za vrieme rata i okupacije bilo je oduševljeno od svijuh u korist VELIKOG REICHA.

Ovdašnji "Folksdojčeri" odazivali su se mobilizaciji za NJEMAČKU dobrovoljno koji su bili sposobni, doćim na poziv vlade N.D.H. nisu se u opće odazivali.

Petokolonaštvo manifestovalo se je u punoj nadi za pobjedu Nemačke.

Sa Njemačkim okupatorom saradjivali su u punoj pari, davajući mu vojnice, marvu, hranu i sve druge životne namirnice koje je okupator zaželio i to bezplatno.

Drugih okupatorskih narodnosti nije na ovome području bilo.

Koji nisu snjima saradjivali nego su se rezervno držali bilo ih je 71. osoba.

Neprijateljsko držanje prema našem življu n.pr. Hrvatima rimokatolicima nije bilo tako opasno, kao naprama Hrvatima ciganima koji su svi otjerani u logore ili na prisilni rad u Njemačku.

Prema N.O.P. i prema N.O.B. bili su svi izuzev ove koji su i sada ostali u mjestu nesnošljiv, jer su svaki i najmanji opažaj javljali okupatorskim vlastima i izdavali istima one, koji su saradivali u NOP. i prijavljivali one, koji su prešli u N.O.B.-ce-

Takovih koji su aktivno učestvovali u istoj bili su Mack Štefan, Venturi Sebastijan i Šein Petar.

Za svoje obogaćenja nisu izkorišćivali okupatora. Kupovina u bezcienu tuđjih imanja, pljački i.t.d. nije na ovome području bilo.

U raznim okupatorskim vojničkim i policijskim formacijama i odredima učestvovalo je iz ovoga mjesta 77. i to samo uslied obavezne regrutacije.

U tim formacijama bilo ih je: U formaciji S.S. 63, Gestapo 14.

Te organizacije nisu operisale u samom mjestu niti u okolici, nego u okupiranim krajevima Austrije i Poljske.

U koliko je poznato ovome odboru poginulo je u tim jedinicama 15 osoba a u zarobljeništvo naše i savezničko palo je 62 osobe.

ad. 10. Kao najiztanutiji bili su: Mack Štefan, Venturi Sebastijan, Antes Jakob, Dornšteter Šimun, Feldinger Marko, Šein Petar, Pfeifer Mijo i Nebenfihhr Sep.-

	S.F.S.N.	
Pretsjednik		Tajnik
Vuković	M. P.	[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

3.

Izvješće Općinskog NO Podvinje (Slavonski Brod) (10. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Podvinja

Općinski NO. Podvinje

Broj: 1638/45

dne 10-VIII-1945

Predmet: Njemci domaći držanje podaci
o zločinima.
k broju: 289/45

Okružnom NO. komisiji za utvrđivanje zločina okupatora

Slav. Brod

Izveštava se da su na ovdašnjem području živjele 4 familije Njemaca prije rata a isto toliko i za vreme okupacije.

2. Danas se nalaze dvje obitelji

3. Pobjegao nije ni jedan.

4. U logoru se nalaze dvje obitelji /Deker i Peter/ na slobodi se nalaze dvje obitelji. Vilko Peter nalazi se na slobodi pošto je sudjelovao u NOV. a njegova majka Kristina koja zasebno živi bila je u logoru, ali je iz istoga puštena na slobodu.

5. Kao ratni zločinac nije uveden ni jedan.

6. Pred sud nije izvođen nitko.

7. Stanja su bili dobroga. Bavili su se trgovinom i ratarstvom. Vjeroispovjest evangel. Pripadali HSS. U Kulturbundu nisu bili učlanjeni. Nacional. socijal utjecaj zavladao početkom rata. Štampe nije bilo nikakove. Putovali u Rajh nisu. Privredni organizacija nije bilo.

8. Za vreme rata i okupacije držanje prema domaćem narodu bilo ispravno. Stav prema NOP. zadnje godine ispravan. Aktivno u NOB. prisustvovao 1.

9. Pljačke i obogaćenja nije bilo. U okupatorskim vojničkim formacijama učestvovalo 2 usljed regrutacije.

10. Teški ratni zločina nije bilo.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu.

Tajnik:
[nečitko]

Predsednik:
uz Karakaš

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

4.

Izvešće Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Općinskog NO Sibirj (Slavonski Brod) (11. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Sibirja

Koncept.

Općinski Narodni Odbor Sibirj,
Komisija za utvrđivanje ratnih zločina
Broj: 19/45

Sibirj, dne 11 kolovoza 1945

Na broj: 289 od 3/VIII 1945.

Okružnom Narodnom odboru
komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača

u Slav. Brodu

Na pitanja navedena u okružnici Zemaljske komisije broj: 2816-45 daju se slijedeći odgovori:

Ad. 1/ Na području ove opć. komisije bilo je prije rata i za vrijeme okupacije 8 porodica "folksdojčera", od kojega broja tri porodice nisu bile učlanjene u kulturbund.

Ad. 2/ Svih osam gore navedenih porodica žive i danas na području ove komisije.

Ad. 3/ Ni jedan.

Ad. 4/ Sve su na slobodi, jer se do sada nije ustanovilo da su radili u korist okupatora.

Ad. 5/ Nitko.

Ad. 6/ Ni jedan.

Ad. 7/ Prije rata nitko od gore navedenih nije bio učlanjen u kulturbund. Od navedenih osam obitelji, glava obitelji bio je: četvorica radnici, dvojica gostioničari, i dvojica trgovci. Imovinsko stanje bilo je kod sedmorice osrednje, kod jednoga dobro. Svi su vjeroispovjesti rimokatoličke. Svi su bili pristaše H.R.S.S.

Ad. 8/ Njihovo držanje za vrijeme rata i okupacije prema našem življu nije se ni ukoliko promjenilo, tj. nije se opažalo sa njihove strane nikakovo neprijateljsko držanje prema našem življu. Aktivno učestovao u N.O.B. nije ni jedan osim što je od jednog iz njegove porodice učestvovalo ukupno 11 članova među njima kćerka i sin.

Neopaža se da bi se ikoji od njih za vrijeme okupacije obogatilo.

Ad. 9/ Jedan član gore navedenih obitelji služio je u Njemačkoj policiji u Donjim Andrijevcima. Za sudbinu istoga se nezna. Drugi nisu služili u nikakvim Njemačkim formacijama.

Ad. 10/ Do sada se nije moglo ustanoviti da je ikoji bio u službi neprijatelja. U koliko se što god dozna javi će se naknadno.-

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu!

Sekretar općin. komisije:
Pet. Grozdanić

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Primljeno [nečitko]
Broj [nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

5.

Izješće Općinskog NO Drenje (Đakovo) (13. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Drenja

Općinski N.o. Drenje
Broj: 11-
Dana 13/VIII. 1945 g.

Drenje, dne 13/VIII. 1945 g.

Okružnom N.o. rat. zločina

Sl. Brod

U vezi dopisa naslov broj: 289/45 u savezu okružnice zemalj. komisije za utvrđivanje ratnih zločina broj: 2816/45 izvješćuje se sljedeće po tačkama.

1) ukupno za vrijeme bivše Jug. kao i za vrijeme okupacije živjelo je na području ove općine 370 "Folksdajčera"

2) A na području živi 33 "

3) Sa okupatorom je pobjeglo 315 familija, koji se danas nalaze u Austriji i drugim nepoznatim mjestima.

4) od onih koji, su ostali u zemlji, imade u logoru 19 familija a na slobodi 33 familije, isti su surađivali u N.O.P. a pojedini se nalaze u Jugoslavenskoj Armiji.

5) Do danas je utvrđeno "folksdajčera" ratnim zločincima dvojica, koji su u rukama našim vlastima. Jedan od tih je streljan a drugi je u logoru.

6) U bjekstvu ili u opšte nepoznatom boravištu, nije poznato dali se koji nalazi.

7) Stanje i držanje "folksdajčera" prije rata bilo je odvojeno. U kulturbundu je bilo učlanjeno 365 familija. Kulturnih prvaka i vođa bilo je 12 koji su vodili društva, športove i ostale druge organizacije.

8) Držanje "folksdajčera" za vreme rata i okupacije, bilo je pojedinaca koji su bili prama NOP a pojedini su se isticali kao švabi. Za razne društvene slojeve i pojedine organizacije, pojedinci su prisustvovali tim društvima i organizacijama. Odazvalo se mobilizaciji 19 osoba, od koji se danas pojedini nalaze u J.A. a ostali su podpomagali NOP koliko je bilo moguće.

9) Na području Drenja bilo je 13 gestapovaca, i drugih formacija, organizacija, o kojima nam nije poznat broj koliko ih je bilo.

A većina se nalazila na fronti u Rusiji i u Bosni. Od "folksdajčera" poginilo je 11 osoba u koliko se saznalo.

10) Teških ratni zločinaca se ne nalazi na našem području, koji bi imali veze sa neprijateljem.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Predsjednik
kom. rat. zl.
Filaković Karl

M. P.

Tajnik
kom. rat. zl.
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

6.

Izvješće Mjesne Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Bošnjaci (Županja) (16. kolovoza 1945.) Kotarskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Županja³⁸ o Nijemcima Bošnjaka

³⁸ Izvješće je zabunom poslano nepostojećoj Kotarskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača odnosno Kotarskom NOO Županja, koji ga je 19. kolovoza vratio Mjesnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Bošnjaci s nalogom da ga upute Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod, što je i učinjeno 29. kolovoza 1945. Taj dio, prijepiska u svezi krivog upućivanja izvješća, u ovom je prijepisu dokumenta ispušten.

Mjesna komisija
za utvrđivanje ratnih zločinaca
i njihovih pomagača.
Broj: 9/1945.-

Bošnjaci dne 16. VIII. 1945.-

Kot. komisiji za utvrđivanje ratnih zločinaca

Županja

U vezi odgovora na vašu okružnicu broj 2816./1945. dajemo slijedeći izvještaj.

1./ Na području ove općine pre rata nije bilo folksdojčera i ako ih je bilo sa njemačkim prezimenima ali nisu se kao Nijemci isticali.

Dok početkom rata 1939. god. a naročito za NDH. kada se počeo osnivati "kulturbund" onda ih je bilo 12. obitelji.-

2./ Danas u mjestu živi samo 4. obitelji.-

3./ Sa okupatorskom vojskom nije nijedna obitelj bežala od 4. koje smo pod točkom 2. naznačili.-

4./ Od 10. koji su ostali u mjestu 6. ih je u logorima odnosno preseljeni 2. su nestala u vojski /njemačke manjine/ a 4. obitelji koje su ostale u mjestu i na slobodi, jedan je bio sudjen i pušten na slobodu dok ostale tri obitelji uslijed lojalnog držanja djelomičnog pomaganja N.O.P. što je ovdašnjim mjesnim vlastima poznato te prema tome nisu ni upućivani niti optuživani.-

5./ Niti jedan nije bio ratni zločinac ili Narodni neprijatelj. U rukama naših vlasti nalazi se 6. dok 2. su nepoznatog boravišta, mišljenja smo da su kao vojnici SS njemačke vojske negdje poginuli.-

6./ Pred sud je izveden samo jedan i sudjen je 2. godine gubitka časnih prava i 10.000. Dinara novčane kazne, a po tom pušten na slobodu i nalazi se i dalje u mjestu boravka.-

7./ Općenito držanje "folksdojčera" pre rata nije se razlikovalo od ostalih mještana Hrvata, nisu se isticali kao Nijemci niti su kao takovi djelovali. Profesije su im uglavnom bile zanatlije i trgovci, imovinsko stanje srednje, vjeroispovjesti katolička. Političko vladanje pripadnost H.S.S. U "kulturbundu" bilo je učlanjeno 12. obitelji, dok drugih organizacija njemačke manjine nije bilo kod nas, a Nacional-socijalistički uticaj i pokret prevladuje medju njima u glavnom početkom rata 1939. te dalje naročito 1940. i 1941. za vrijeme velikih njemačkih osvajanja, a zahvatao je uglavnom srednji niži stalež, daljnji podaci o štampi - ideologiji - studije razne suradnje kreditiranja financiranja niti naročito istaknutih kulturnih prvaka niti vodja nije bilo.-

8./ Držanje "folksdojčera" početkom rata i okupacije, bilo je u glavnom pristojno, petokolonaštvo nije postojalo osim manjih agitacija i isticanja simpatija, većih suradnji sa njemačkom vojskom nije bilo. Njihovo držanje

prema našem življu bilo je pristojno isto prema Jevrejima i Ciganima. Stav prema N.O.P. a naročito ovih 4. koji su i danas ovdje podpomagali i lojalno se prema njenim predstavnicima držali. Okupaciju u svrhu bogaćenja i kupovine tuđih imanja u besćenje kao pljačke komesarstva itd. nije bilo.-

9./ U okupatorskom voj. formacijama bila su svega dva, isti su obavezno regrutovani jedan je bio u SS. a drugi u "hilfspoliciji" a operisale su u glavnom izvan naše zemlje isti su nepoznatog boravišta a svi su izgledi da su poginuli.-

10./ Najaktivnijih zločinaca kao naredbodavaca neposrednih izvršio-ca i aktivnih učesnika u zločinima nije bilo.

S m r t f a š i z m u – S l o b o d a n a r o d u !

Sekretar:
[nečitko]

Predsednik:
Ivan Pavlović

[...]

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Priljeno 1. IX. 45
Broj 531./45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

7.

Izvješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Stari Mikanovci (Vinkovci) (17. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonki Brod o Nijemcima Starih Mikanovaca

Mjesni N.O.

Općinska komisija za utvrđivanje okupatora
i njihovih pomagača.

STARI MIKANOVC I

Broj: 1171

St. Mikanovci, dne 17. VIII. 1945

Okružnom N.O.
Komisiji za utvrđivanje zločina, okupatora i njihovih
pomagača

SL. BROD

Na temelju naloga naslova od 3. VIII. 1945 godine broj 289/45., a savezno sa okružnicom Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina, okupatora i njihovih pomagača broj 2816/45. podnašamo sljedeći izvještaj:

Toč. 1.

Na području ove općina Stari Mikanovci živjelo je prije rata a i za vrijeme okupacije u svemu 36 "Folksdajčera".-

Toč. 2.

Na dan sastavljenja ovog izvještaja na području općine Stari Mikanovci ne živi danas niti jedan Folksdajčer.

Toč. 3.

Od ovdašnjih Folksdojčera pobjeglo je zajedno sa okupatorskom vojskom u svemu 5 osoba i to kao Njemački vojnici. Imenovani se nalaze u Njemačkoj. Pobliza adresa nije poznata.-

Toč. 4.

Od Folksdajčera koji su ostali u zemlji nalazi se njih 28 u logorima dok se na slobodi ne nalazi niti jedan.-

Toč. 5.

U svemu je utvrđen jedan Folksdajčer kao ratni zločinac, i taj je po N.O.V-i likvidiran godine 1944.-

Toč.6.

Kao pod točkom 5.

Toč. 7.

Stanje i držanje "Folksdajčera" prije rata bilo je slijedeće: isti su bili svi zemljoradnici dok je njihovo imovinsko stanje bilo sasma dobro, a vjeroispovjest im je bila katolička.-

Za vrijeme bivše Jugoslavije isti su bili uvijek uz vladu a pripadali su četničkim udruženjima radikalnoj stranci i Ljotičevoj stranci.-

U Kulturbundu bili su svi učlanjeni /36 osoba/. Godine 1941 počima preovladjivati nacional socijalizam i svi od reda jedno dušno isti primaju i prihvaćaju. Njemačka štampa bila je kod njih u dostatnoj mjeri čitana i pračena. Hitlerove slike bile su izvješene u svim njihovim kućama, dok su na

Državne praznike izvješavali čisto Njemačke zastave sa haknkrajcom. Nitko od njih nije putovao u Njemački Rajh, a niti su bili članovi Agrarije i Habaga. Niti jedan od njih nije vodio bilo kakovo preduzeće, a niti je bilo od koga dobivao financijska sredstva za osnivanje preduzeća. U jednom malom djelu kupovali su nepokretnosti /zemlju/ iz vlastitih sredstava. Naročitih slučajeva u isticanju političkom i kulturnom nije bilo, dok su upisivanje i snubljenje u kulturbund vršili Foksdajčeri Josip Hemlinger i Haigel Ignjac. Nijesu imali športska gimnastička društva a niti je opstojala bilo kakova njihova poluvojnička ustanova.-

Toč. 8.

Svi Foksdajčeri držali su se kao vatreni Njemci i bili su privrženi fašističkoj politici. Mobilizaciji su se odazivali sasmo lošo.-

Sve Folksdajčerske familije dale su sve svoje sinove u Njemačku vojsku dok veze sa Mađjarskim i Talijanskim i Bugarskim okupatorom nisu imali niti na političkom a niti na privrednom polju.-

Sa okupatorom su se svi dobro držali. Njihovo držanje prema našem življu bilo je negativno i do skrajnosti rezervisano, a isto tako i prema ostalim narodnostima i vjeroizpovjestima.-

Njihov stav prema N.O.P. i u borbi bio je podpunoma negativan i rezerviran.

Od sviju folksdajčera učestvovao je u N.O.B. i to samo jedan koji se odazvao na drugi poziv. N.O.V-e. U zadnje vrijeme podpomagali su pokret no ali pošto je na njih predhodno vršena presija dok u početku borbe nijesu htjeli niti čuti za pokret. Njihovo ponašanje prema predstavnicima pokreta nije bilo nikakovo.

Foksdajčeri nijesu imali prilike da izkorišćuju svoje bogaćenje za vrijeme okupacije a nisu pljačkali, nijesu bili komesari u koje kakovim poduzećima a niti su uživali privilegirane kredite.-

Toč. 9.

U svemu ih je učestvovalo u regularnoj Njemačkoj vojsci 8. koji su obavezno regrutovani. Oni su svi bili u SS. trupama.-

Jedinice kojima su napred navedeni pripadali operirale su u Bosni. Poginuo nije niti jedan dok su ih dvojica ranjena, dok ih je 6 palo u savezničko zarobljeništvo.-

Jedan foksdajčer bio je član Njemačkog prekog suda u Zemunu gdje su osudjivani na smrt narodni rodoljubi. Ovaj kao takav osudjen je i lividiran po N.O.V. u godini 1944 pri koncu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Predsjednik:
[nečitko]

Sekretar:
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

8.

Izvešće Općinske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Svilaj (Slavonski Brod) (19. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Svilaja

OPĆINSKA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA I
NJIHOVIH POMAGAČA
S V I L A J

Broj. 9/1945

Svilaj, 19. kolovoza 1945

KOMISIJI ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA
pri okružnom N.O.

u
SLAV. B R O D U

Pozivom na zamolbu naslova broj 289 od 3 kolovoza 1945 godine dostavljaju se slijedeći podatci:

- 1./ Prije rata na području ove općine nije bilo “folksdojčera”. Za vrijeme okupacije živjelo ih je 39
- 2./ Danas iz živi 33
- 3./ Nepoznato gdje se nalaze ih je 6
- 4./ Od na životu 4 je u logoru. 29 je na životu. Na životu su za to što su članovi obitelji Hrvati, dok su im glave obitelji bili pripadnici
- 5./ Do sada za ratnog zločinca od “folksdojčera” nije utvrđen nitko.
- 6./ Nitko nije bio pod sudom.
- 7./ Nije ih uopće bilo već su se ispoljavali Hrvatima.

8./ Neki su bili protivnici NOP i NOB te podnašali tužbe na ustaške vlasti a nekoji su bili dobri i povučeno živjeli.

9./ U trupama “dojčemanšaft” ih je po pozivu bilo 6.

10./ Nije poznato teško djelo, već tužbe [protiv] pojedinih pripadnika kao Pisinger Ferde iz Svilaja.

S.F.S.N.

Tajnik komisije:
Šimo [nečitko]

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Primljeno 21. VIII / 45
Broj 451 – 45.

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

9.

Izvješće Komande vojne stanice Vinkovačko Novo Selo (Vinkovci) (20. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Vinkovačkog Novog Sela

Vojna stanica Vink.
Novoselo
Broj 736/1945

Vinkovačko Novoselo 20-VIII-1945-

Predmet: Podaci o držanju i
zločinu domaćih
Niemaca

Na broj: 289/1945.

Okružni N.O.
Komisija za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača

Slav. Brod

Po okružnici zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača broj 2816/1945. daju se sljedeći podatci:

ad. 1. Na području ove općine, koja je bila i prije rata i za vrijeme okupacije naseljena 100% sa domaćim Nijemcima, bilo je prije rata oko 1.500 osoba (Njemaca), a za vrijeme okupacije oko 1.800 osoba (Njemaca)

ad. 2. Danas u ovoj općini nema ni jednog domaćeg Njemca.-

ad. 3. Sa okupatorskom vojskom pobjegli su u glavnom svi, oko 1.500 osoba koliko se za sada dočulo nalaze se u Njemačkoj ili u logoru negdje kraj Budimpešte.-

ad. 4. onih 300 osoba, što je ostalo i dočekalo naše jugoslav. vlasti, svi se sada nalaze u logorima.-

ad. 5. Kako su svi odpremljeni u logor, a ovi koji su u jeseni 1944 godine otišli u Njemačku i sada su nepoznata boravišta, to se ne može pozitivno utvrditi, koliko je utvrđeno za ratne zločince, jer su u glavnom svi bili narodni neprijatelji. U rukama naših vlasti nalazi se oko 300 osoba.-

ad. 6. Nepoznato.-

ad. 7. Prije rata i za vrijeme okupacije svi ovi domaći Njemci bili su zemljoradnici srednjeg ekonomskog stanje, vjeroispovjesti evangeličke, protuždravni elementi, prije i za vrijeme okupacije svi su bili u kulturbundu članovi "Agrarije" podržavali konstantne veze sa Njemačkom u političkom i svakom pogledu, a od njih 1.800 stanovnika, bilo je možda samo nekoliko iznimaka, koji su se odupirali fašističkom uticaju, bez ikakvog rezultata.-

ad. 8. Za vrijeme rata i okupacije njihovo je držanje bilo potpuno anti-državno, te su isticali svoju germansku pripadnost i vjernost Hitleru, a naš domaći slovenski živalj su mrzili iz dna svoje germanske duše.-

Mobilizaciji se nisu odazivali, već su se posakrivali i odmah u pre-vratu razoružavali jugoslav. vojsku. Sa njemačkom vojskom su bili u najjačoj i tjesnoj suradnji u svakom pogledu.-

Stav prema N.O.P.-u i N.O.B.-i bio je neprijateljski

ad. 9. Svi muškarci od 17-50 godina, bili su u najmačkim vojničkim i policijskim formacijama, a moglo ih je biti takovih oko 500 lica.-

ad. 10. Poznati su kao naročiti teški ratni zločini - izdajnici i koji su bili u najtjesnijoj vezi sa neprijateljem i to: Pečl Gotlib, Miler Andreas i Miler Ludvig, ovaj posljednji je bio za vrijeme okupacije načelnik, a sva trojica su bili u tjesnoj suradnji sa "Gestapom" u Vinkovcima.-

S.F.S.N.

M.P.

Komandir vojne stanice
Debelić

OKRUŽNI N. O. O. VINKOVCI
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Primljeno 24. / VIII. 45
Broj 457./45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

10.

Izvješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Rajevo Selo (Županja) (20. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Rajevog Sela

Opć. komisija za ratne zločine
Rajevo selo 20/VIII 1945
Broj 4/945
Predmet: Njemaca / folksdojčera / podatci
na broj 289/945

Okružnom N.O.
Komisiji za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Sl. Brod

Po predmetnoj okružnici a na pojedine toč. izvješćuje se kako slijedi:

Na toč. 1) na području ove komisije živilo je prije rata 149 folksdojčera, a za vrijeme okupacije 158 folksdojčera

Na toč. 2) Danas na području ove komisije živi 4 folksdojčerke

Na toč. 3) Mjeseca listopada 1944 iselili su se pod zaštitom okupatorske vojske 137 folksdojčera

Na toč. 4) Od onih koji su bili ostali nalazi se u logoru 17 folksdojčera a na slobodi 4 zato što su udane za hrvate.

Na toč. 5) Glavniji krivci iselili su se kako je gore pod toč. 3 navedeno, a 17 ih je u rukama vlasti /logoru/ no do ovih nema velike krivnje osim što su bili članovi kulturbunda, u bježtvu ima tri ženske.

Na toč. 6) Nije poznato ovoj komisiji dali je tko od ovih koji se nalaze u logoru, izvedeno pred sud

Na toč. 7) prije rata folksdojčeri su u glavnom bili zemljoradnici osim par obrtnika, imovno stanje je bilo od 2 jut do 20 jut, osim Jakoba Šlarba koji je imao 50 jutara zemlje, a po vjeri su bili oko 50% rkt. a 50% evangelista. Po partijsko političkoj pripadnosti prije rata išli su uvijek uz vladajuću partiju. Oko 80% bilo ih je članovi kulturbunda od 1937 godine, a okupljao ih je Jakov Šlarb koji je ujedno bio vodja (ortslajter) za kotar Županja, i kao takov velikog utjecaja je imao na dotične članove, tako da među njima nije bilo članova koji bi se odupirali fašističkom utjecaju

Na toč. 8) Držanje folksdojčera za vrijeme rata i okupacije bilo je neprijateljsko u glavnom od svih folksdojčera.

Mobilizaciji su se posve dobro odazvali, a saradjivali su u glavnom sa okupatorom njemcima na političkom i privrednom polju, a bilo je među njima dvojica koji nijesu htjeli suradjevati odnosno držali su se rezervirano.

Držanje njihovo prema jevrejima i ciganima bilo je posve neprijateljsko, a u manjoj mjeri prema ostalim vjeroispovjestima. Stav prema N.O.P i N.O.B. bio je u svakom pogledu neprijateljski, a između njih bio je jedan koji je bio kao borac u N.O.V. zatim jedan do dva koji su prijateljsko držanje imali prema N.O.P i N.O.B. U glavnom nisu tako izkorišćivali okupaciju za svoje bogaćenje osim Jakoba Šlarba njihovog predsjednika /ortslajtera/ koji se u bezcenje domogao tvornice kudeljare u Vinkovcima.

Na toč. 9) Od ovdašnjih folksdojčera učestvovalo je njih oko 25 u raznim okupatorsko njemačkim vojničkim odredima i to u glavnom u S.S. na jedinici dotične formacije nisu nam poznate, većinom su služili u inostranstvu.

Na toč. 10) Naročito teški slučajevi ratni zločina nisu nam poznati, ali s neprijateljem okupatorom veliko prijateljstvo i suradnju vodio je Jakob Šlarb, Petar Šlarb, Antun Gros, Franc Šlarb, koji su ujedno bili naredbodavci za ostale svoje članove, a naročito Jakob Šlarb kao njihov Orstlajter a glavna mu je krivnja koja nam je poznata što su naših 10 ljudi dali po Gestapovcima otpremati u logor Vinkovce gdje je od njih 10 jedan Danilo Kruljac strijeljan, dočim ostali 9 neki su pušteni a neki su pobjegli, iz samog logora.

S.F.S.N.

M.P.

Članovi komisije

[nečitko]

Stefanović

[nečitko]

* * *

11.

Izvešće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Županja (22. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Županje

Mjesni narodni odbor Županja
Komisija za utvrđivanje ratnih
zločina okupatora i njihovih pomagača
Broj: 38/45
22 kolovoza 1945 godine

Okružnoj komisiji za ispitivanje ratnih zločina
okupatora i njihovih pomagača

BROD

U vezi broja 2816/45 od 3 kolovoza 1945 godine dostavlja se slijedeći izvještaj:

Na teritoriju mjesta Županje za vrijeme okupacije živjelo je oko 250 folksdojčera uračunav u taj broj i djecu. Doseljavanja odnosno preseljavanja nije bilo za vrijeme okupacije.

Danas na području Županje živi oko 165 folksdojčera odnosno njihovih članova obitelji kao i Hrvata koji su bili upisani u kulturbund.

Sa okupatorskom vojskom povuklo se u Njemačku 1944 godine oko 50 članova koji su se naselili u Austriji i Češkoj dok se danas u Njemačkoj nalaze oko 25 a 25 članova se vratilo kući.

Od ukupno 250 članova kulturbunda i njihovih obitelji protjerano je u Njemačku odnosno u zbirne logore 37 kulturbundaša, 165 ih živi na području ovog mjesta, 25 ih se nije iz Njemačke vratilo a u Njemačkoj vojsci ih je bilo 23 te se njihova sudbina nezna.

Članovi Kulturbunda i njihovi članovi obitelji koji su ostali u mjestu ostavljeni su zato jer su većinom hrvatskom porijekla tj. supruga sa djecom, dok ih je maleni broj ostao zbog aktivnog pomaganja NOP i PO.

Prilikom preseljenja odnosno povlačenja sa njemačkom vojskom 1944 g kod željezničke nesreće u Vinkovcima poginula su dva člana Kulturbunda dok je kod Jankovaca ubijen jedan član SS divizije kada se vraćao k tastu.

Jedan član Feld žandarmerije zarobljen je po Osječkoj brigadi prilikom napada na vlak Županja Vinkovci 1944 g.

Za ratne zločince i narodne neprijatelje proglašena su 4 lica no oni se nalaze u nepoznatom mjestu u Njemačkoj a to su: Nothdurft, Hemlinger, Gut i Nothdurft ml.

Nijedan ratni zločinac folkdajčer nije izveden pred narodni sud.

Za vrijeme bivše Jugoslavije organizacija kulturbunda nije u Županji postojala ali su neki članovi bili upisani u društvo u Vinkovcima. Prilikom okupiranja zemlje po Švabama počima se dizati švapski živalj koji je skoro hrvatski tj. izrodio se ali propagandom i obećanjima osjetio se nadljudima. Organizatori Kulturbunda u Županji bili su Josip Basler, Nothdurft i sin, Josip i Gašpar Hemlinger, Aleksandar Gut. Među svima isticao se Nothdurft koji je bio njemački agent za vrijeme Jugoslavije i koji je po dolasku njemačke vojske u Županji postao tumač, odnosno njegovim prokazivanjem pronadjene su sve zalihe hrane, municije, benzina bivše Jugoslavenske vojske. Nakon osnivanja Kulturbunda gore imenovani su prisiljavali njemačku manjinu da se mora upisati u Kulturbund prijeteći na razne načine, a mlađe su štitili da nemoraju privih dana u domobranstvo itd. Počimaju obavezni sastanci, govori, prinudna sakupljanja novčanih priloga. Organiziraju se izletiti u Vinkovce a vodeći odlaze u Kreisleitung u Vinkovce nedjeljno na savjetovanja. Osniva se nekakova milicija sa veoma malenim brojem ljudi koji su uvidjeli kuda vodi taj njihov fanatizam ali se javno nisu smjeli izjasniti jer [je] smrt takvom bila neizbježna.

Mobilizacija mlađih godišta kasno je provedena tj. mlađji ljudi su mobilisani isprva u domobranstvo a zatim su u 1943 mobilisani za einsatzstafel u Osijeku a pozivima su se odazivali te nije poznat slučaj dezerterstva. Osim gore spomenutih osnivača i najvažnijih funkcionera članovi kulturbunda nisu se isticali te nisu pravili nikakove razlike između Hrvata i njihovih pripadnika. Svi su rođeni u Županji ili na teritoriju Hrvatske a vjere su rimokatoličke. Prilikom protjerivanja Cigana i Židova naročito su se istakli Josip Hemlinger i Rudolf Nothdurft dočim su se drugi rezervisano držali a jedan je nekoliko puta išao zagovarati Židove tako da je jednu obitelj spasio od streljanja.

Nijedan član kulturbunda nije se obogatio za vrijeme okupacije osim njihovog vođe Nothdurfta koji je prilikom bježanja pred NOV poneo oko 300 milijuna kuna.

Glavno zanimanje članova je ratarstvo, manji dio je radništvo dok su ostali posjednici malenih radnja trgovačkih ili zanatlijskih.

Prilikom mobilizacije [nečitko] mobilisano je oko 40 članova a povratilo se oko 10 tako da je do konca oslobođenja u jedinicama njemačke vojske ostalo oko 25-30 članova.

Opć. komisija za utvrđenje ratnih zločina
okupatora i njihovih pomagača

U Županji dne 27 kolovoza 1945 godine

Predsjednik:
S. O.

M.P.

Tajnik:
[nečitko]

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno 10. IX. 945

Broj 573-45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

12.

**Izvješće Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača
Mjesnog NO Drenovci (Županja) (23. kolovoza 1945.) Okružnoj komisi-
ji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod
o Nijemcima Drenovaca**

Mjesni narodni odbor u Drenovcima
komisija za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih
pomagača

Broj: 883/45.

Drenovci dne 23 kolovoza 1945

Na broj 289/45.

OKRUŽNOM NARODNO OSLOBODILAČKOM ODBORU
Komisiji za utvrđivanje zločina i njihovih pomagača

Slav. BROD

U vezi naredbe zemaljske komisije broj 2816/45, a koja je dostavljena
putem naslova od 3 kolovoza broj gornji, saopćuje se naslovu sledeće:

ad 1/ Na ovdašnjem području živjelo je svega folksdajčera 742 prije rata a koji su takodjer živjeli i za vreme okupacije.

ad 2/ Danas na ovdašnjem području živi 11.

ad 3/ Pobjeglo je zajedno sa okupatorom 685. Danas se nalaze većina u logoru Čikaray.

ad 4/ od ostatka koji su ostali posle okupatora nalazi se 46 a na slobodi 11, a koji su ostali s razloga što su isti suradjivali i imadu muževe u N.O.V.

ad 5/ Nije poznato koliko je do sada utvrđeno za ratne zločine jer se za iste nije do sada saznalo.

ad 6/ U koliko je ovoj komisiji poznato do sad nije niti jedan.

ad 7/ Stanje i držanje folksdojčera pre rata bilo je međusobno nacionalno dobro organizirano, u glavnom su svi bili ratari a u selu su imali veći od njihovih zanatlije, imovinsko je stanje istih bilo dobro jer su bili imućniji od ovdašnjih gospodara, vjeroispovjesti su svi bili rkt., politički se vladali prema svakom režimu, samo da postignu svoju nacionalnu što bolju svijest, ranije su pripadali svima režimima koji su bili protunarodni jer su isti na svaki način ispomagali, učlanjeni su bili svi samo neki nisu dobrovoljno a većina ih je bila učlanjena dobrovoljno u Kulturbund, a sigurno i u drugim organizacijama njemačke manjine jer to nije ovdje nikome poznato, od vremena okupacije t.j. od 10. IV. 1941 pa sve do dana 22 listopada 1944 prevladjivalo je njihov nacional-socijalistički uticaj njihovom propagandom među njima sve njihove slojeve.

Podacima o lokalnoj i regionalnoj njemačkoj štampi ova komisija a niti tko u ovom mjestu neraspolaže, nego postoji mogućnost samo tada su na temelju njemačke štampe vršili propagandu u korist njemaca, i samo štampom imali su vezu sa Hitlerovom njemačkom. Putovanja u Rajh nisu obavljali u svrhu studija, političke i kulturne saradnje privrednih veza itd. Nego su pojedini njihovi seljaci kao i radnici polazili tamo dobrovoljno na rad koji su se vratili u brzo i nezadovoljni ali samo od svojih glavnih organizatora nisu smjeli širiti propagandu nepovoljnu protiv njemačke. Svaki njihov seljak bio je u organizaciji Agrarije, jer je bio obavezan svu svoju hranu koju je sakupio kao plod po odbitku za prehranu predati spomenutoj organizaciji, i nikuda više, ali su oni bili i ovlaštteni da su mogli od svojih viškova odnosno onoga što imadu predati najprije podnamiriti svoje kulturbundaše onda tek predati Agrariji. Ovdje nije primjećeno da su financirali njemačka poduzeća nego su samo plaćali veliku odnosno skupu članarinu što nisu svi mogli isplaćivati, kupovine nepokretnosti i td. nisu za vreme okupacije vršili nego su to sve vršili za vreme t.j. prije rata. Imena najistaknutijih prvaka političkih i kulturnih prilježi, i dr. Među njima je bilo naprednih elemenata a to vrlo malo koji su se odupirali fašističkom uticaju a to bez uspjeha, jer je isti odmah od vodstva bio progonjen i morao je skupa sa njima podupirati fašizam.

ad 8/ Držanje folksdajčera za vreme rata i okupacije bilo je prema našem narodu okrutno time što su naš narod terorisali i što su oni imali kao takovi sva prava, što je naš se narod povukao i samo posmatrao njihov postupak i njihova držanja. Mobilizaciji su se odazivali dobro a i dobrovoljno. Svi su manifestovali za korist njemačke. Sa svim okupatorim su saradjivali dobro na svakom polju. bilo je među njima koji su se držali rezervisano a to moguće 2 do 3%. Držanje njihovo prema našem življu bilo je okrutno i oholo, a tako je bilo prema svima narodima bez obzira na vjeroispovjest, za njih su važili samo njemci. Stav prema NOB. bio je takodjer okrutan, jer su probagirali da je ta borba uništena i da neće donjeti nikada pobjedu. Medju njima bilo je koji aktivno učestvovali u istoj te su sada ostali na slobodi.

Iskorištavali su okupaciju za svoje bogaćenje pojedini, time što su uživali kredit, uloge u izvozu i uvozu te tomu slično.

ad 9/ Od ovdašnjih je učestvovalo u raznim okupatorskim vojničkim i poluvojničkim i policijskim formacijama i odredima oko 145, a od toga je dobrovoljno oko 49 a obavezno 96. Ova komisija nemože navesti broj učesnika za svaku vrstu formacija ili organizacija jer su se nalazili po svim njemačkim formacijama. Ovdašnjih folksdajčera je poginulo u svim jedinicama u koliko je ovoj komisiji poznato oko 15 do 20. u zarobljeništvo nije poznato da je pao i jedan.

ad 10/ za teške ratne zločince spisak prileži, jer su isti bili glavni suradnici okupatora a koji su naš narod skupa sa okupatorom potkazivali i tražili što teže presude, a čak i njihovu smrt, streljanjem ili vješanjem.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu

Perovođa:
[nečitko]

M.P.

Članovi komisije:
Martin Nasurović
Mata Matić

Spisak

najistaknutijih političkih i kulturnih prvaka.

1/ Antun Aman	kolar
2/ Platner Valentin	krojač
3/ Poč Martin	ratar
4/ Mergl Stjepan	mesar
5/ Švager Valentin	ratar i mesar

6/ Melhior Kul	trgovac
7/ Kul Terezija	kućanica
8/ Ana Hartuš	“

U Drenovcima, dne 23 kolovoza 1945.

M.P.

Članovi komisije:
Martin Nasurović
Mata Matić

Spisak
teških ratnih zločinaca.

1/ Aman Antun	kolar - Orclajter
2/ Platner Valentin	krojač
3/ Poč Martin	ratar
4/ Poč Mijo	“
5/ Kul Valentin	kovač
6/ Kul Melhior	trgovac
7/ Pastal Ivan	ratar
8/ Himelšpah Franjo	“
9/ Junković Ivan	“
10/ Rap Jakob	“
11/ Virc Franjo	“
12/ Švager Valentin	mesar, ratar
13/ Švager Jakob /zvani ćoro/	ratar
14/ Mergl Stjepan	ratar
15/ Mergl Filip.	“

U Drenovcima, dne 23 kolovoza 1945.

M.P.

Članovi komisije:
Martin Nasurović
Mata Matić

* * *

13.

Izvješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Babina Greda (Vinkovci) (24. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Babine Grede

Mjesni N.O. Babina Greda

Komisija za ratne zločine

Broj: Službeno

24. kolovoza 1945

Okružnoj komisiji za ratne zločine

Sl. Brod

U vezi sa raspisom zemaljske komisije za utvrđivanje zločina Broj 2876 kao naslova broj 289 dostavljaju se svi podaci zatraženi okružnicom u pogledu predmeta:

Domaći Njemci (Volksdeutscheri)

1. Na području sela Babina Greda - živjelo je 26 obitelji sa 70 ukupno članova.

2. Danas još živi slobodno na ovom području 3 obitelji se 9 ukupno članova.

3. Pobjeglo sa okupatorskom vojskom 5 obitelji sa 22 obiteljska člana Thiel Josef, Dahm Johan, Metes Franz - u bjegstvu - i Streitenberger Karlo, Ciraki Anton pod istragom u Sl. Brodu - njegova obitelj u Njemačkoj.

4. Ostali u selu na slobodi - tri obitelji i to

Dahm Šime - iako su bili u Kulturbundu - ostali, što su kćerka i dva sina bili u narodno oslobodilačkoj vojsci (partizanima)

Bajerlein Stefan - što nije bio u Kulturbundu, ispravno se vladao - pušten iz logora kući.

Dahm Mato - nije bio u Kulturbundu, pomagao NOP - nije uopće bio poslan u logor.

5. do sada utvrđenih ratnih zločinaca bilo ukupno 6 i to:

Thiel Josef	}	u bjegstvu - vjerojatno u Austriji ili Njemačkoj
Dahm Johan		
Streitenberger Karlo		

Dahm Slavo u rukama naših vlasti - navodno u logoru u Brodu

Ciraki Anton u rukama naših vlasti u Brodu pod istragom (ili Krndiji)

Vić Josef tajni policij. agent

6. Izvedeno pred sud: Vić (Vich) Josef - osuđen na 15 god. prisilnog rada

Ciraki Anton - nalazi se pod sudskim postupkom u Sl. Brodu.

7. Pre rata kao i za vrijeme rata zanimanje Volksdeutschera bilo:

1 limar i dobar posjednik zemlje

4 trgovca i dobri posjednici zemlje

2 gostioničara i dobri posjednici zemlje

1 pekarski obrtnik bez posjeda

2 stolarska obrtnika (1 sa posjedom, drugi bez)

6 zemljoradnika i dobra posjednika

2 kovač obrtnika sa posjedom

1 brijač sa dobrim posjedom

2 kolara - jedan sa dobrim, drugi sa srednjim posjedom

1 zidar obrtnik - bez posjeda

3 nadničara

dakle pretežno vrlo dobrog imovinskog stanja, rimokatoličke vjere, političkog nestalnog obilježja, prema potrebi i polit. struji prilagodivi - koje radikali, koje radićevci, koje samostalne demokrate, pretežno povučeni, osim trojice, koji su već od 1939 god. članovi Kulturbunda. Postankom N.D.H. države, naglo porasla germanska svijest i germansko osvajalačka i tlačiteljska požuda - prelazeći ova ista svojstva i na do sada većinom pasivne Volksdeutsche u selu - postaju ratoborni, nasrtljivi, nadajući, da će i svu upravnu vlast preuzeti u svoje ruke jer Hrvati - kao "inferiorna rasa", nije sposobna, da upravlja samim sobom. Centar njihova pokreta bila centrala u Osijeku, sa kojom su njih trojica (Thiel, Friedl, Dahm) stalno podržavali vezu, dobivali direktive, propagandni materijal i novčanu pripomoć, dijeleći ih među svoje sumišljenike, podstrekavajući i prijeteć svakom na što jači teror upirući - u koliko nebi bilo odaziva.

Otporni u svakom pogledu bili su jedino:

Bajerlein Stefan	}	pušteni iz logora
Bajerlein Ljubica		
Bajerlein Jakša		

Šneberger Karlo - ne ulazeći nikako u njihovu organizaciju niti u njihove redove.

8. Za vrijeme rata, a napose okupacije N.D.H. - bez razlike - svi uzdi-goše glave, držanje i vladanje prema nacionalno svjesnim Hrvatima, naročito prema saradnicima N.O.P.-a bilo sve drskije, izazovno, netrpeljivo i prezirno, osjećajući se prema propagandi - kao superiorna rasa. Započelo uplitanje u upravne poslove voditi kontrolu nad radom u političkom i vojničkom pogledu. Kao rasa okupatorskih pretenzija - osnovaše svoje - Kulturbund prostorije, upriličavali dnevne sastanke, bakljade po selu, osnovaše zasebne njemačku školu, da se ne miješa superiorna - sa "inferiornom hrvatskom" rasom i da uzgoje i očuvaju kao neokaljano germansko pleme. Upisivanje započelo u Kulturbund - masovno. Zna se, da je bilo upisno u Kulturbund 22 obitelji sa 64 obiteljska člana; upotrebljavali svaku priliku za politički nacistički rad, propagirajući sigurnu pobjedu njemačkog oružja - upliv fašistički rasao iz dana u dan sve dok nije počelo tamniti njemačko oružje, a pobjede redati se na savezničkoj strani. U privrednom pogledu - pljačkalo se koje u hrani, koje u marvi, koje u novcu uz suradnju baš ovih Kulturbundaša, a na teret našeg naroda! Mrzili su N.O.P. iz dna duše kao i same partizane u jednakoj mjeri Srbe, Cigane. Kao izrazito - pomoćno sredstvo - petokolonaštva - širenjem lažnih glasina, putem plakata, letaka, lažnim brošurama, novinama, demoralizirali naš narod, i baš ovakove kulturbundaške klike, nastojale uplvisati na mlade generacije, da smanje priliv i oduševljenje za N.O.V-u. Kad pred konac rata počеше sumnjati u ishod rata - počеше se povlačiti, izvlačiti iz Kulturbunda, pa neki do sada gorljivi naciste - počеше prelaziti u redove partizana.

9. U SS trupama služila 2 sina (Dahm Šimo) i sin (Thiel Josefa), Keteš Franjo

Kod Gestapa - Thiel Josef, Vić Jozef, Ciraki Anton, Streitenberger Karlo, Dahm Slavo, Streitenberger Tona

Upisani u Hitlerjugend - sva mladež kulturbundaša u mjestu.

Operativno djelovanje bilo:

SS-Tiger divizija - po istočnoj Bosni

druga jedna SS divizija - po Boki Kotorskoj i Dubrovniku

Gestapo - osiguranje željez. pruge Vinkovci-Mitrovica-Županja - kao osiguranje mira i reda cijelog kotara, sa povremenim izlascima u sela sa svrhom pljačkaškog, masovnog ubijanja ili otjerivanja u logore.

Poginulo: 1 u samom selu Babina Greda kao ozloglašeni SS-ovac (fesajlija) Koliko ranjeno ili zarobljeno - nepoznato

10. Kao ratni zločinci poznati su:

Thiel Josef - oko 45 god. star, limar. obrtnik, pripadnik Gestapa Ortsleiter, kasnije SS trupa - za vreme dolaska osječke brigade - 5/I- 1944 bacio na partizane - času pokušaja pretresa kuća 2 ili tri bombe, nastavivši pucati iz puške. Ranio naznatno jednog borca.

Dahm Johan - oko 58-60 god. star, stolar. obrtnik, neumorno douškalo Kulturbunda, prokazivač saradnika N.O.P. Tražio nakon pogibije svoga unuka (SS) u Babinoj Gredi - od Gestapa u Županji 100 glava da padne, kao odmazdu za njegova unuka u samoj Babinoj Gredi.

Dahm Slavo - oko 35 god. star, stolar. obrtnik, Kulturbundaš, služio u Gestapu, denuncijant i izvjestitelj prilika u Babinoj Gredi naročito u vezi sa N.O.P. - na temelju čega su slijedila hapšenja nacionalno svjesnog naroda.

Streitenberger Karlo - Gestapovac, policijski agent, prokazivao kuće partizanskih familija ili saradnika, predvodio pojedine gestapo odrede u selo na pljačku i davao podatke o kretanju partizana preko svojih doušnika.

Ciraki Anton - oko 30-35 god., zidar. obrtnik, predvodio koljačku bandu, sastavljenu od Gestapa i bosanskih ustaša - na čelu sa poznatim ustaškim zlikovcem Škicom - u kuću opć. liječnika u Babinoj Gredi, noseći sa sobom listinu koje treba likvidirati po selu, među inima na prvom mjestu samog liječnika - kao partizanskog saradnika - raspisavši Gestapu Županja - za njega novčanu nagradu u iznosu od 50.000 Kuna.

Vić Josef - Gestapovac i tajni policijski agent - već suđen na 15 god.

Konačno treba imati na umu, da su svi dušom i tijelom bili zanešeni pravovremenim uspjesima njemačkog oružja i prožeti bilo željom za pobjedu nacista! Na bazi uništavanja i zarobljavanja slavenskog naroda, gradili sebi bolju budućnost. Sudbina im omela paklenske planove - a njih neka zadesi, što su nama spremali.

U Babinoj Gredi 24. kolovoza 1945

Sekretar:
[nečitko]

Predsjednik:
Verić Antun

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno 27. VIII. 1945

Broj 505/45

Popis "Volksdeutschera" Babina Greda

		Obitelj članova učlanjeni u Kulturbund	Koliko u logoru	Kod kuće	Positivno se zna da nije Kulturbudaš	Radi čega kod kuće
1.	Thiel Josef	5				
2.	Meteš Franjo	4				
3.	Meteš Anka	1	2			
4.	Sander Gusta	1	2			
5.	Dahm Johan (Ivša)	1				
6.	Hess Hincko	1	2			
7.	Leninger Nikola	-	1			
8.	Dottermann	-	1			
9.	Dahm Slavo	4	5			
10.	Friedl Mijo	1	2			
11.	Širmer Mijo	-	1			
12.	Streitenberger Tona	-				
13.	Streitenberger Karlo	-				
14.	Vić Josef	4				
15.	Slanc Janko	2		2		nepoznato
16.	Ciraki Anton	4	Pod sudom	obitelj izbjegla u Njemačku		
17.	Dahm Šimo	5		6		2 sina i kćerka bili partizani
18.	Dahm Mato	-		1	1	nije bio u Kulturbundu
19.	Bajerlein Stefan	-			2	oboje nije bilo u Kulturbundu
20.	Seher Jozo	-	2			
21.	Rebb	6	7			
22.	Leninger Ana	4	5			
23.	Bajerlei n Jakob	-	-		1	
24.	Leninger Franjo	-	2			
25.	Leninger Tona	-	-			
26.	Šneberger Karlo	-	-		1	

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

14.

Izvješće Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonki Šamac (Slavonki Brod) (25. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonki Brod o Nijemcima Slavonkog Šamca

Općinska komisija za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača
Slavonski Šamac
Broj: 1038/45

Slav. Šamac, dne 25. kolovoza 1945.

Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača

Slav. Brod.

Pozivom na tamošnji nalog broj 289/45. od 3. VIII. 1945. a u vezi okružnice Zemaljske komisije broj 2816/45. predlaže Vam se slijedeće izvješće:

Ad 1/ Na području ove komisije /općine/ prije rata živjelo je ukupno 71 folksdajčera,

Ad 2/ Danas na ovom području živi još 5 folksdajčera,

Ad 3/ Sa okupatorskom vojskom sa ovog područja pobjeglo je ukupno 12 folksdajčera,

Ad 4/ Od onih koji su ostali u zemlji nalazi se u logorima svega 54, a na slobodi 5. Ovih 5. nalazi se na slobodi jer su u mješovitim brakovima i djeca iz mješovitih brakova.

Ad 5/ Do sada je od folksdajčera kao ratnim zločincem utvrđen svega jedan i taj je u rukama naših vlasti.

Ad 6/ Od tih ratnih zločinaca izveden je spomenuti pred sud i sudjen na 20 god. prisilnog rada, trajan gubitak nacionalne časti i konfiskaciju cjelokupne imovine.

Ad 7/ Svi folksdajčeri koji su živjeli na području ove općine prije rata bili su rimokatoličke vjere. Pripadali su u glavnom svi vladinim strankama a nekolicina od njih HSS-i. Svi oni bili su članovi kulturbunda. Nacional-socializam kod istih počeo se buditi jednim dielom odmah neposredno iza dolazka Hitlera na vlast, no najviše 1939 god., 1940. god., a zahvatio je sve slojeve bez razlike. Veze sa Hitlerovom njemačkom nisu imali. Isto tako ovdje nije bilo privrednih organizacija. Među njima nije bilo nikog tko bi se odupirao fašističkom uticaju.

Ad 8/ Držanje ovdašnjih folksdajčera za vrijeme rata bilo je očito upere-no protiv NOP-a. Mobilizaciji su se odazivali dobro /po dobivenim pozivima/ no dobrovoljaca među njima nije bilo. Posebnih nekih manifestacija među njima nije bilo. Sa okupatorom su suradjivali na taj način, što su svakom zgodom kada je bilo koja njemačka vojska došla na ovo područje iste gostili i vrlo rado ih susretali i pozivali na čašćenja. Na političkom i privrednom polju sa istima nisu posebno suradjivali. Među njima bilo je oko 10. koji

su se prema svemu tome držali rezervirano, a to je bilo radi toga jer su u glavnom bili siromašnog stanja.

Njihovo držanje prema našem življu bilo je dosta dobro, a isto tako i vjeroispovjestima. Jedino prema jevrejima držanje njihovo nije bilo baš dobro.

Njihov stav prema NOP-u bio je neprijateljski. Među njima nije bilo takovih koji bi aktivno učestvovali u NOP, no bilo je takovih oko 5-7 koji su se prema njegovim predstavnicima držali lojalno.

Okupaciju nitko od njih nije privredno izkorišćavao za svoja osobna obogaćenje. Tuđu imovinu nisu kupovali, u pljačkama nisu sudjelovali i nisu bili komesari u privrednim poduzećima.

Ad 9/ U okupatorskim vojničkim i poluvojničkim formacijama sudjelovalo ih je ukupno 13. i to svi prisilno, dobrovoljaca nije bilo.

U SS. formaciji služilo je njih 4. u Gestapo 3. dok su ostali služili u regularnoj njemačkoj vojsci. Oznaku jedinica tih formacija nije moguće navesti. Svi su služili u drugim krajevima naše zemlje, a neki od njih u inostranstvu.

Prema prikupljenim podatcima ustanovljeno je da su dvojica od njih poginuli, ranjenih nema, a svi ostali pali su u naše zarobljeništvo.

Ad 10/ Teški ratni zločini nisu poznati, pa odgovori po ovoj točki odpadaju.

Moli se izvješće uzeti na znanje.

Smrt fašizmu - sloboda narodu

M.P.

Predsjednik:
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

15.

Izvješće Mjesnog NO Vrbica (Đakovo) (25. kolovoza 1945.) Kotarskom NO Đakovo za Okružnu komisiju za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Vrbice

MJESNI N. O. VRBICA

Vrbica, 25. kolovoza 1945.

KOTARSKOM N.O.

za Zemaljsku komisiju za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

DJAKOVO

1. Prije rata je na području našeg Mjesnog N.O.-a bilo 202. "Folksdajčera".

2. Danas ima na našem području 13 "Folksdajčera".

3. U Njemačku ih je pobjeglo u mjesecu listopadu 1944. g. 118.

4. U logorima ih ima 71, a ostalo ih je 13, jer im je dokazano da su suradjivali sa NOPom.

5. S naše strane poznati su kao ratni zločinci: Franjo Fuks, Ivan Tilman, Roka Kizler i Franjo Hafner. U rukama vlasti nije ni jedan, jer nam je njihovo boravište uopće nepoznato.

6. gore navedeni u toč. 5. nisu mogli biti izvedeni pred ratni sud, jer je njihovo boravište nepoznato.

7. Još prije rata oni su uvijek glasali i radili za vladu. Imali su svoju manjinsku školu. Imućstveno stanje im je bilo srednje. U "Kulturbundu" su bili svi učlanjeni, osim nekolicine. Dobivali su uvijek iz Njemačke putem "Krajslajtunga" brošure i letke. U svemu su i vršili direktive dobivene iz Njemačke. Bili su slani na razne kurseve za vođenje raznih športskih i poluvojničkih organizacija. Saradjivali su na poljoprivrednom polju s "Agrarijom". Vodja Manšafta: Jakob Morš, voditeljica ženske omladine: Eva Šimf, vodja organizacije: Josip Hajart. Odupirali su se fašističkom utjecaju: Jakob Fehtig, Ivan Fehtig, Mijo Šrek, Franjo Henč i Djuro Rajter.

8. Nisu simpatizirali NOP. do 1943. god. su se prema NOB-u držali s visine a sa negodovanjem. Poslije su ih hranili i pomagali, jer su to morali i bili prisiljeni. Dragovoljno to ne bi bilo. Petokolonaštvo su pomagali time, jer su redovno morali slati izvještaje svojim centralama no njihov sadržaj nama nije poznat. Saradjivali su s NOP-om: Jakob Fentig i Mijo Šrek, dok su se ostali navedeni pod toč. 7. držali rezervirano. Srbe i Jevreje nisu voljeli kao ni Cigane. Privrednog iskorišćavanja nije bilo.

9. Približno oko 30 ih je sudjelovalo u SS, SA, Gestapo i sl. okupatorskim vojničkim formacijama. Ostali su bili, osim nekolicine, začlanjeni u Dojče Manšaft, Dojče Fraunšaft, i Hitlerjugend. Jedinice nam nisu poznate. Ponajviše su bili u Češkoj i Poljskoj. Poginulo ih je oko 6, a ranjeno oko 4. Koliko ih je palo u zarobljeništvo i u čije, nije nam poznato.

10. Ratni zločinci navedeni u toč. 5. izdavali su naše seljane, tako da su mnogi bili hapšeni i tjerani u logore, a od tih otjeranih su 4 mučeni i u logorima poginuli.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Tajnik:
N. Lipert

Pretsjednik:
Nikola Marković

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

16.

Izvešće Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača NOO Posavski Podgajci (Županja) (26. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Posavskih Podgajaca

N.O.O. Pos. Podgajci
 Komisija za utvrđivanje
 zločina okupatora
Broj: 13
 26 avgusta 1945.

Okružnom N.O.O.
 Komisiji za utvrđj. zločina
 okupatora

Sl. Brod

Na nalog broj 289 od 3. VIII. 1945. dostavljaju se podatci o držanju i zločinima domaćih Nijemaca Volksdajčera radi statističkih podataka:

	Pitanja	Odgovori
1.	Koliko je ukupno živjelo Volksdajčera na području občine pre rata i okupacije.	Na području občine živjelo je 33.
2.	Koliko Volksdajčera živi danas na području občine.	Na području občine takovih nema.
3.	Koliko je pobjeglo sa okupat. vojskom i gdje se nalaze.	Godine 1944. preselilo se u Njemačku dobrovoljno 21 osoba. Nije poznato gdje se sada nalaze.
4.	Od onih koji su ostali koliko je u logorima, a koliko na slobodi, i zašto nisu u logorima	Od ostalih je 10 smješteno u logor. Na slobodi nema ni jedan.
5.	Koliko je Volksdojčera utvrđeno za ratne zločince i narodne neprijatelje.	2
6.	Koliko je takovih izvedeno pred ratni sud i kakav je ishod sudjenja.	Nakon oslobodjenja pronadjeno kod dvojice teško vatreno oružje te su predani vojnim vlastima. Ishod sudjenja nije poznat.
7.	Kakovo je bilo stanje Volksdajčera pre rata. Glavne profesije, imovno stanje, vjeroispovj., političko vladanje, koliko je bilo u kulturbundu.	Svi su bili maloposjednici, bavili su se poljodjelstvom, rimokatolici, političko vladanje dobro. Svi su članovi Kulturbunda, Nationalsocij. prevladuje ovoga rata.

	Pitanja	Odgovori
8.	Kakvo je bilo držanje Volksdojčera za vreme rata i okupacije.	Svi su bili lojalni građani. U vojsku su se odazivali. Nisu surađivali sa okupatorom. Držanje prema narodu dobro. Prema N.OB. bili su lojalni. Bogatili se nisu.
9.	Koliko ih je učestvovalo u raznim okupat. formacijama i odredima. Koliko dobrovoljno a koliko usled regrutacije.	Usled obaveze regrutacije u vojnim formacijama Gestapo 6.
10.	Dali su poznati pojedini konkretni teški ratni zločini, slučajevi izdajstva i saradnje s neprijateljem.	Takovih slučajeva nije bilo.

S. F. - S. N.

M.P.

Odbornici:

- 1.) *Andrija Aleksić*
- 2.) *Adam Tomić*
- 3.) *Dujo Šikić*

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno 10. IX. 945

Broj 507-45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

17.

Izvešće Mjesnog NO Rokovci-Andrijaševci (Vinkovci) (28. kolovoza 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Rokovaca i Andrijaševaca

Mjesni NO Rokovci-Andrijaševci

Broj: 833/45

Andrijaševci, 28. 8. 45.

Predmet: Zločini okupatora i njihovih pomagača,
podaci

Okružni N.O.

/ Komisija za utvrđivanje ratnih zločinaca

BROD ⁿ/s

Prema traženju naslova pod br. 289/45 3. VIII. 945. daju se sledeći podatci

1) Na teritoriju ovog N.O.- živjelo je prije rata oko 480 /Volksdeutschera/. Točan broj nije poznat jer su općin. knjige kod dolaska Jug. armije u mjesto spaljene.

2) Danas žive na teritoriju ovog N.O. a 11 osoba /folksdaičera/

3) Po okupator. vojski u jesen 1944. god. odpremljeno je u njemačku oko 440 osoba a sa okupatorskom vojskom nije nijedan folksdaičer pobjegao. Oni koji su u jesen izselili nalaze se negdje u Njemačkoj.

4) Od onih koji su ostali u zemlji nalaze se u logorima 36 a na slobodi 5 osoba. Ovi su na slobodi jer su sarađivali s N.O.P. i jer su u mješovitom braku.

5) Sudski postupak nije poveljen protiv "Folksdaičera" kao rat. zločincima jer se ovi nalaze negdje u Njemačkoj a ovi koji se nalaze u našoj zemlji u logorima samo su pripadnici Njem. skupine.

6) Pred sud nije do sada izveden niti jedan "Folksdaičer" kako je u toč. 5 rečeno.

7) Ekonomski dobro su stajali sa malim izuzetcima nekolicina siromašnih obitelji. Bavili su se uglavnom poljoprivrednom a posjedovali su zemlju i kuće, po vjeroispovjesti bili su katolici, za vreme biv. Jugoslavije manjina je bila u H.S.S. a većina je glasovala i stajala na strani vladajućeg režima. God. 1939 već su nekoji bili upisani u Kulturbund što se ima pripisati agentima iz Njemačke koji su tada potajno obilazili sela i gradove. Učlanjeni u kulturbund bili su gotovo svi pripadnici Njem. skupine osim po kojeg Nijemca ili nijemice iz mješovitog braka.

Nacionalsocijalizam prevlađuje u danima uspona Njem. oružanih snaga i to gotovo sve slojeve. Putovanje u Rajh u svrhu političke i kultur. saradnje nije bilo. Od privrednih organizacija postojala je samo "Agrarija" koja je preuzimala od svojih članova žitarice, a radila je u malom obsegu. Nepokretnosti nisu kupovane. Politički prvaci su bili Hilkeno Filip posjednik i strojar /sada pokojni/ odveden po partizanima 1943., Fuderer Đuro posjednik - vođa Kulturbunda i sestre Štib učiteljice iz Vinkovaca koje su učile djecu pismenosti, njem. jezik i gimnastiku. Bilo je i naprednih elemenata koji su se nacionals. opirali u početku manje a kasnije sve više, pa čak N.O.P. pomagali.

8) Držanja "Folksdaičera" za vreme rata bilo je različito. U početku rata i uspjeha na Njemačkoj fronti bili su oduševljeni nacionalsoc. ali poslije kada

je njihova obaveza prema Raihu bila veća i kada su morali ići u rat za Hitlera u najudaljenija mjesta Evrope tad je oduševljenje prestalo i rasla opozicija. Prisilno mobilisani u njem. vojsku odazivali su se osim nekih koji su vojku izbjegavali. Petokolonaštvo se očitovalo u tome što su nekolicina vodećih ličnosti davala podatke njem. okupator vojsci o pripad. N.O.P. radi progona. bilo je oko 10 % koji nisu sarađivali a bilo ih je koji su se rezervisano držali. Napominje se da se je upis u Kult. bund vršio bez pristanka stranke. Njihovo držanje prema našem življu bilo je dosta dobro osim nekoliko ispada i prepirke bez nekih posledica. Prema N.O.P. bio je opći stav "Folksdaičera" negativan ali je među njima bilo i takovih koji su pokret mater. pomagali a bilo je dosta i onih koji su se prema pristašama pokreta lojalno držali. Okupaciju za svoje bogaćenje nisu iskorištavali za svoje bogaćenje. Kupovanja tuđih imanja nije bilo ni pljačke ni komesarstva u tuđim poduzećima od strane "Folksdaičera". Kredita niti uloge u izvozu i uvozu nisu imali.

9) U raznim okupator. voj. organizacijama bilo je prisilno mobilisano oko 45 muškaraca od toga nešto u gestapou a nešto u redovitoj njem. vojsci. Postojala je i "Fraušaft" kao i "Hitlerjugend" organizacija.

Koliko se moglo ustanoviti poginula su 3 nijemca a ranjena su 2. U mjestu niti bližoj okolici nisu operisali nego u daljnjoj i inostranstvu, postrojbe kojima su pripadali na žalost nije nam bilo moguće ustanoviti, kao ni to koliko su i po kome zarobljeni.

Ako će ova komisija naknadno doznati za nove podatke dostaviti će radi dopune.

S. F. - S. N.

Tajnik:
[nečitko]

M.P.

Predsjednik:
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

18.

Izvešće Gradske komisije za utvrđivanje ratnih zločinaca i njihovih pomagača Vinkovci (12. rujna 1945.) Okružnoj komisiji za ratne zločine Slavonski Brod o Nijemcima Vinkovaca

GRADSKA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE
RATNIH ZLOČINACA I NJIHOVIH POMAGAČA

Broj: 50/1945.

U Vinkovcima, dne 12/9 1945

OKRUŽNOJ KOMISIJI ZA RATNE ZLOČINE

SL. BROT

Savezno nalogu broj: 289 od 3. VIII. 1945. podnosi se sačinjeni elaborat podataka od držanju i zločinima domaćih Njemaca gradjana Vinkovaca u toku okupacije, koji je sastavljen u smislu okružnice Zemaljske komisije za ratne zločine broj: 2816 od 30.VII.1945.

Prilog: elaborat.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za komisiju
Tajnik:
[nečitko]

I.

PODATCI O DRŽANJU I ZLOČINIMA DOMAĆIH NIJEMACA
GRADJANA VINKOVACA

u toku okupacije

1./ Na području grada Vinkovaca živjelo je prije rata oko 2000 "folksdojčera". Za vrijeme okupacije taj se broj nije povećao.

2./ Danas je preostalo još oko 150 "folksdajčera" koji žive u Vinkovcima.

3./ Većina "folksdajčera" izselila se još u jeseni 1944. god. Oni su naseljeni po raznim mjestima u Austriji i Njemačkoj, međutim tokom ratnih operacija oni su mijenjali svoje boravište, te nije moguće ustanoviti gdje se nalaze sada. Maleni dio pobjegao je zadnjih dana sa okupatorom i nije poznato njihovo boravište.

4./ Od onih, koji su ostali u zemlji, otpremljeno je u logor 334, a na slobodi se nalaze oko 150. Ti su zauzeli lojalan stav prema narodno-oslobodi-

lačkom pokretu i njenim predstavnicima, a nekoji su i potpomagali narodno-oslobodilačku borbu.

5./ Svi narodni neprijatelji i ratni zločinci pobjegli su zajedno sa okupatorom. - Boravište nepoznato.

6./ Nije poznato, da je netko do sada izveden pred sud, jer su pobjegli.

7./ O držanju "folksdajčera" prije rata nije se vodilo mnogo računa. Oni su bili iz svih društvenih slojeva i svih profesija, no najmanje bilo je kulturnih radnika. - Njihovo imovinsko stanje bilo je u glavnom dobro, vjere su bili rktoličke i protestantske. U političkom pogledu pristajali su uvijek uz vladu. Kod izbora većina ih je glasala za vladinog kandidata. - Prije rata bilo je učlanjeno 502 "folksdajčera" u "kulturbundu", a drugih organizacija njemačke manjine nije bilo kod nas. Isto tako nije bilo u Vinkovcima lokalne štampe, već su dolazili njemački listovi iz Novog sada i Sombora. Nationalsocijalistički utjecaj prevladjuje među njima tek 1941. god. i obuhvaća sve slojeve. Kulturna saradnja bila je neznatna, a i veoma maleni broj putuje u Njemačku u svrhu studija, što se može pripisati njihovoj škrtosti. Privrednih organizacija nije bilo niti im je trebalo kredita, jer su materijalno gotovo svi dobro stajali. - Kupovali su u glavnom nekretnine kao: zemlju i kuće, a do pokretnina nisu mnogo držali. - Politički i kulturni prvaci nisu se ispoljavali prije okupacije. Športska i gimnastička društva nisu imali. Pošto fašistički utjecaj nije bio u to vrijeme jak, to se nije opazio niti kakav otpor proti njemu.

8./ Početkom okupacije znatno se povećao broj "folksdajčera" naime broj članova "Kulturbunda" jer su se začlanili ne samo domači Nijemci, nego i Hrvati i Srbi. - To su ljudi iz svih slojeva naroda. Prije rata imao je "Kulturbund" 502 člana, a za vrijeme okupacije preko 3.300 članova. - Na kulturnom polju radio je Dr Gotfrid Ploj direktor Gradjanske škole i Karl Adam direktor osnovne škole. Politički prvaci bili su Kreisleiteri i Ortsleiteri n. pr. Ritz, Nett, Holzschuh. - Oni su provodili i mobilizaciju i to u glavnom siromašnijih "folksdajčera" jer bogatiji imali su mogućnosti da ostanu. - Dali su izvjesnu svotu novca i nisu morali ići u vojsku. Mnogo ih se javilo u njemačku vojsku, jer su mislili da će ostati ovdje i neće morati ići na front u borbu, ali kad je do toga došlo mnogi prelaze u domobranstvo. To se događalo najviše 1944 god. - Za vrijeme okupacije prevladjuje među njima jaki fašistički utjecaj, kojemu se neznatan broj odupirao. "Folksdajčeri" suradjuju s okupatorom na političkom i privrednom polju u glavnom zbog lične koristi. Mali broj se drži rezervisano i ne suradjuje. - Držanje njihovo prema Hrvatima bilo je dobro, a isto tako i prema Srbima, dok prema Židovima bilo je neprijateljsko.

Prema narodno - oslobodilačkom pokretu zauzeli su neprijateljski stav osim neznatnih izuzetaka, koji simpatiziraju i potpomazu taj pokret.

Za vrijeme okupacije zabranjeno je "folksdajčerima" kupovati nepokretnosti, stoga kupuju pokretnine i to izseljenih Srba i Židova.

Židove su prije odlaska u logor opljačkali na taj način, što su ih zatvorili i morali su se velikim svotama novca iskupiti. Pušteni su potom tobože na slobodu, a ustaše su ih ponovno pokupili i otpremili u logor.

Komesarstva u privrednim poduzećima bila su dodijeljena u glavnom ustašama i poznata su samo 3 slučaja, gdje su "folksdajčeri" bili komesari.

Velikog uvoza i izvoza nije bilo, jer veleobrt nije bio u rukama "folksdajčera". Od privrednih organizacija, bila je ovdje samo ispostava "Agrarije" otvorena za vrijeme okupacije 1942. god.

9./ U raznim okupatorskim vojničkim i policijskim formacijama i odredima učestvovalo je 532 vojna lica i to obaveznika rođenih od god. 1888 - 1924. Regrutacija bila je obavezna.

U SS trupama bilo je iz godine rođenja	1923. - 2 slučaja
“ “	1924. - 6 “
“ “	1925. - 7 “
<u>Hipo</u> iz godina rođenih	1924. - 2 slučaja
“ “	1925. - 3 slučaja

<u>Časna radna služba u Tenju</u>	iz god. rođ. 1925. - 1 slučaj
<u>Princ Eugen divizija</u>	iz god. rođ. 1924. - 1 “
	iz god. rođ. 1925. - 2 “

Oni koji su rođeni 1921. i 1922. god. dodijeljeni su u Einsatzstafel u Rumi i Osijeku. Bilo je takovih 27.

Svi ostali pripadali su regularnoj njemačkoj vojsci.

"Dojče manšaft" je bez oružja i oni vode propagandu. Nije poznat njihov broj, ali moglo ih je biti oko 80.

Dojče Frauenšaft obuhvata oko 70% žena.

U Hitlerjugend morala su pristupiti sva djeca obavezno.

Oni koji provode mobilizaciju dijele ih ovako: do 35 godina u SS trupe, a preko 35 u Einsatzstafel.

Hipo obuhvaća više Srbe, Hrvate, Bosance i Mađare, nego domaće Nijemce, jer su mislili da neće ići na položaje i ostati u gradu. Oni su operisali u Prkovicima, Šiškovcima, Cerni, Zvorniku i Bjelini.

Teško je ustanoviti točan broj poginulih. Najavljeno je 117 slučajeva. - O zarobljenicima nema nikakvih podataka.

10./ U Vinkovicima ima od godine 1943. svoje sjedište Gestapo E.K. 3 i tajna njemačka policija /Geheime Feldpolizei/. Imali su oko 20 tajnih agen-

ta, među njima ima i folksdajčera, a možda ih je bilo i više, samo je to bilo teško ustanoviti. Naročito su se istakli Šmituc, Baumšabel /Vinkovčani/ i Wagner iz Rokovaca; bivši redar Haug iz Vinkovačke policije mogao bi najbolje podatke dati, jer je imao s njima veze. Gore imenovana trojica otišla su zajedno sa okupatorom. Bilo ih je još, koji su imali njihove isprave /tajni agent E.K.3/ ali nije ustanovljeno dali su koljači. To su oni koji su u jesen 1944. god. prelazili u domobranstvo.

Šef E.K.3 bio je kapetan Metzger, glavni pomagač Steinberger, a jedan od političkih isljednika tajne policije lajtnant Wechselberger poznati njemački skijaš /možda sada kod kuće u Linzu/. Drugih imena nisu poznata, ali to su bili naredbodavci i pljačkaši, a gore navedeni folksdajčeri izvršiooci.

Svi se povlače zadnji dan sa okupatorom 13. IV. 1945. osim Wechselbergera, koji je odlikovan i postaje oberlajtnant, te kao takav odlazi 14 dana ranije.

Ovi snose odgovornost za čitav niz ubistava i pljački počam još od vinkovačkog logora kod kolodvora i suradnje sa Toljom. Ucejenjivali su pojedince i tražili 4 dukata za glavu čovjeka, a onda su ga ipak ubili. Svoje akcije vodili su zajedno sa ustašama na području grada Vinkovaca i okolice, za koju će okolna sela reći svoje.

Vinkovci 12. IX. 1945.

M.P.

Za komisiju tajnik:
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

19.

Izvešće Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Cerna (Vinkovci) (20. rujna 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Cerne

Komisija za utvrđivanje ratnih
zločina okupatora i njihovih
pomagača u Cerni
Broj: 36/1945
Na broj 289-1945

Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača

u Sl. Brodu

Na upit naslova izvješćuje se sledeće:

Ad 1) U mjestu Cerna prije rata bilo je oko 92 člana njemačke narodne skupine. Za vrijeme okupacije nije se njihov broj povećao.

Ad 2) Danas od njemačke narodne skupine ima oko 15 članova.

Ad 3) Pobeglo ih je oko 30 obitelji.

Ad 4) U logoru se nalazi oko 10 članova.

Ad 5) Od ovih članova koji su bili u Cerni utvrđeni su ratni zločinci njih 7

Ad 6) Da li su suđeni nije ovoj komisiji poznato ali su se posle oslobođenja nalazili u rukama naših vlasti.

Ad 7) Pre rata većim dijelom petokolnaši a dobro finansijski stajali. Učlanjeni u kulturbundu većinom svi. Putovanja po Rajhu nisu vršili. Drugi organizacija nisu imali. Najpoznatiji vođa im je u Cerni Franjo Lipert sada nepoznata boravišta. Simpatizeri nacionalsocijalizma a protivnici narodno oslobodilačke borbe.

Ad 8) Za vreme rata nesnošljivi isto kao i sam Hitler. Dobrovoljno se javljali u njemačke postrojbe s prvog kraja ali poslije ohladili. Nekolicina ih je bila simpatizeri NOP u zadnje vreme. Po saznanjima 2 su bili borci u NOV a 2 tajno surađivali sa NOP.

Ad 9) U SS postrojbama i gestapou bilo ih je oko 20 dok u drugim vojnim postrojbama nisu služili u ovdašnjoj okolini nisu operisale jedinice u kojima su oni služili.

Ad 10) Naročito teški slučajevi su smrt ovdašnjih boraca i simpatizera Domića, Baduljka, Katušića i Kulmotića. Zločin je izvršio Kašper i Volbert iz Cerne. Za Kašpera i Velberta je zadnje boravište nepoznato.

Gornje je komisija prikupila saslušavanjem okolnog žiteljstva i švaba simpatizera NOP

Gornje se dostavlja radi znanja

Smrt fašizmu - Sloboda narodu
U Cerni dne 20 IX 1945

Tajnik:
[nečitko]

Predsjednik:
[nečitko]

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno [nečitko]

Broj [nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

20.

Izvješće Mjesnog NO Beravci (Beravci) (21. rujna 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Beravaca

Mjesni N.O Beravci
Broj: 1066

Beravci 21/IX 45

Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača

Sl. Brod

Pozivom na broj 289 od 18/IX - 1945 obavješćujemo gornji naslov da se na području mjesnog N.O-a Beravaca nalazio 1 (jedan) folksdojčer i taj je u logoru, a imovine imenovani nema i to je Ambruster Mijo

S time umoljavamo gornji naslov da isto primi do znanja.

Naslovu ne možemo po traženom dopisu udovoljiti pošto ga nismo niti primili nego udovoljavamo na požurnicu od 10/IX 1945 broj gornji.

Smrt fašizmu sloboda narodu

Predsjednik
S. O.

M.P.

Tajnik
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

21.

Izvešće Općinske komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Otok (Vinkovci) (24. rujna 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Otoka

Općinska komisija za utvrđivanje ratnih zločina od strane okupatora i pomagača.-

Broj: 21/45.

U Otoku, dne 24.IX. 1945.

Predmet: Izveštaj o ponašanju
“folksdojčera” i podaci o istima.

OKRUŽNOJ KOMISIJI ZA UTVRDJIVANJE ZLOČINA

BROD

Savezno spisu naslova broj 2816/45 podnosim izveštaj o “folksdojčerima” sa područja ove komisije kako slijedi:

1. Po toč.	1:	Živjelo 47 obitelji “folksdojčera”.-
2. “	2:	Danas živi jedna obitelj “ .
3. “	3:	Sa okupatorskom vojskom pobjeglo Ništa.-
4. “	4:	U logorima 18 obitelji “folksdojčera”, na slobodi jedna obitelj, nije u logoru zato što je bio član kom. partije.
5. “	5:	Utvrđeno za ratne zločince dvojica, u rukama vlasti se nalaze 46 obitelji “folksdojčera”, u bjegstvu ništa.
6. “	6:	Pred sud izvedeno do sada trojica, izhod suđenja: prisilni rad.
7. “	7:	Prileži spisak “folksdojčera”
8. “	8:	“ “ “
9. “	9:	“ “ “
10. “	10:	Težih zločina nema, saradjivali svi, a što je vidljivo u spisku “folksdojčera” koji prileži uz ovaj spis.-

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu !

Prilog: spisak “folksdojčera”

Tajnik:
[nečitko]

M.P.

Pretsjednik:
A. Benček

SPISAK
“folksdojčera” NA PODRUČJU
Mjesnog N.O.a. OTOK.

Red. broj	Ime i prezime	Narodnost	Koliko članova obitelji imade	Imovno stanje	Gdje se nalazi	Od kada je u Njemačkoj vojsci	KARAKTERISTIKA	Primjedbe
1.	Josip Šefer	nijemac	žena i dvoje djece	Kuća i 3 jutra zemlje	na prisilnom radu u logoru kod Osijeka	1942.	Kao nijemac nije se isticao, nije terorizirao narod, sa narodom dobro saobraćao. Vladanja je bio dobarog.	
2.	Antun Kreutzer	nijemac	žena	Kuća i jutro i pol zemlje	u Njemačkoj	1941	Terorista, ohol, sa narodom je loše postupao, pretio se narodu, agilan suradnik kulturbunda, izvršavao sve naloge njemačke vlasti, vršio dužnost njemačkog detektiva. Vladanja hrdjavog.	
3.	Georg Roth	nijemac	žena i 8 djece	Kuća i 6 jutara zemlje	umro 1944 godine		Kao nijemac nije se isticao, te nije terorizirao narod, bio je stalno bolešljiv. Vladanja je bio dobarog.	
4.	Filip Roth	nijemac	žena i 1 dijete	"	bio u njemačkoj vojsci sada nepoznatog boravka	1941	Stalno se nalazio u vojsci odsutan izvan mjesta, ranije bio dobarog vladanja.	
5.	Franc Roth	"	neoženjen	"	"	1941	Stalno se nalazio u vojsci odsutan izvan mjesta, ranije se isticao kao velik nijemac.	
6.	Karl Roth	"	"	"	"	1941	Stalno se nalazio u vojsci odsutan izvan mjesta, ranije bio vladanja dobarog.	
7.	Filip Mandek	"	punica, žena i 2 djece	Kuća i 3 jutra zemlje	na prisilnom radu u logoru kod Osijeka		Isticao se kao nijemac te sa njima suradjivao, agilan član kulturbunda. Vladanja hrdjavog.	
8.	Josip Mandek	"	žena i 1 dijete	"	O.Z.N.a Brod	1941	Služio u njemačkom gestapu kao policajac u mjestu. Sa narodom loše postupao, sudjelovao kod hapšenja, vladanja bio hrdjavog.	
9.	Antun Mandek	"	žena i 1 dijete	"	«GLAVNA PROD» Vinkovci	1941	Bio stalno u njemačkoj vojsci do 1944 godine, a onda prešao u domobranstvo. Vladanja bio dobarog.	
10.	Jakob Taubner	"	žena	Kuća i 3 jutra zemlje	Otselio u Njemačku		Bio kao nijemac član kulturbunda, ali zbog starosti nije se isticao. Vladanja je bio dobarog.	
11.	Jakob Taubner ml.	"	žena i 4 djece	"	"	1942	Bio član kulturbunda, ali nije se isticao, kasnije otišao u vojsku. Vladanja je bio dobarog.	
12.	Nikola Gajer	"	žena i 6 djece	kuća	"	1941	Radi siromaštva upiso se u kulturbund po nagovoru. Vladanja bio dobarog.	
13.	Petar Šer	nijemac	žena i 2 djece	na posjeduje nikakvog kapitala	otselio u njemačku		Radnik nagovoren da se upiše u kulturbund radi siromaštva. Vladanja bio dobarog.	1944
14.	Ivan Kifer	"	žena	kuća i 2 jutra zemlje	u logoru		Bio agilan član kulturbunda, njemački tumač i saradivao sa svim njemačkim komandama.	
15.	Djuro Gras	"	žena i 3 djece	kuća i 6 jutara zemlje	otselio u njemačku		Bio član kulturbunda, pobjegao u njemačku, nije bio aktivan.	
16.	Antun Welling	"	žena i 1 dijete	kuća	u logoru		Član kulturbunda nije bio agilan. Vladanja dobarog.	
17.	Jakob Tola	"	žena	kuća i 8 jutara zemlje	u logoru		Član kulturbunda, nije se isticao, vladanja bio dobarog.	
18.	Antun Klem	"	žena	kuća i pol jutra zemlje	otselio u njemačku		Član kulturbunda nije aktivno suradjivao.	

19.	Antun Šefer	"	žena i 1 djece	kuća i 2 jutra zemlje	u logoru		Član kulturbunda, služio u nije mačkoj vojsci, te kasnije otpušten kao nesposoban bio je agilan u službi nemaca.
20.	Lenka Waler	"	udova	kuća i 5 jutara zemlje	otselio u njemačku		Pretsjednica njemačkog ženskog udruženja, vrlo agilna u radu.
21.	Jakob Peter	"	žena i 3 djece	kuća i 5 jutara zemlje	otselio u njemačku	1944	Pretsjednik kulturbunda, bio vrlo agilan, kasnije služio u njemačkoj policiji
22.	Ivan Peičević	"	žena i 2 djece	jutro i pol zemlje	otselio u njemačku	1942	Bio stalno u njemačkoj vojsci, nije bio agilan.
23.	Josip Colić	"	žena	kuća i 23 jutra zemlje	otselio u njemačku		Bio potpredsjednik kulturbunda, agilan, vladanja dobrog.
24.	Adam Libman	"	žena	ne posjeduje ništa	kod kuće		Bio član kulturbunda, pokazivao se agilan, ali je suradjivao sa N.O.V.om i P.O.J.em i bio je član komunističke partije.
25.	Julius Grebenc	"	žena i 1 djece	kuća, 72 jut. zemlje i cigl.	oteran u logor		Vrlo agilan član kulturbunda, tajnik, stalno u vezi sa svim njemačkim jedinicama, i njihov dokazivač. Kupio židovsku ciglanu.
26.	Josip Aman st.	"	žena	kuća i 3 jut. zemlje	otselio u njemačku		Član kulturbunda, zbog starosti nije bio agilan.
27.	Josip Aman ml.	"	žena i 1 djece	"	"	1941	Član kulturbunda, nije bio agilan.
28.	Antun Gosein	"	žena i 2 djece	kuća i 2 jutra zemlje	u logoru		Član kulturbunda, nije bio agilan.
29.	Šimun Pfeil	"	žena i 2 djece	kuća	otselio u njemačku		Član kulturbunda, stariji čovjek, nije bio agilan.
30.	Petar Pfeil	"	žena		O.Z.N.a Vinkovci	1942	Član kulturbunda, bio u njemačkoj policiji, te je posljednje 2 godine bio u domobranstvu, nije bio agilan. Vladanja dobrog.
31.	Andrija Miller	"	15 članova	kuća	otselio u njemačku		Bio agilan član kulturbunda i odbornik, općinski odbornik, vladanja bio hrdjavog.
32.	Florijan Hingelthofer	"	žena i 1 djece	kuća i 3/4 jutra zemlje	"		Bio agilan član kulturbunda, vladanja dobrog.
33.	Josip Kaksa	"	žena i 3 djece	kuća	"	1942	Član kulturbunda, stalno u vojsci u inozemstvu, za vrijeme boravka u mjestu bio dobrog vladanja.
34.	Antun Mikić	"	žena i 3 djece	kuća i 1 jut. zemlje	"	1941	Član kulturbunda, zbog starosti nije bio agilan, vladanja dobrog.
35.	Jakob Mikić	"	žena i 3 djece	kuća i pol jutra zemlje	"	1941	Član kulturbunda u vojsci gestapoa od 1942 godine, vladanja bio dobrog.
36.	Franjo Mikić	"	žena	kuća i pol jutra zemlje	"	1941	Član kulturbunda, vrlo agilan, služio u gestapou od 1942 god. Vladanja bio lošeg.
37.	Filip Gregor	"	žena i 7 djece	kuća i 1 jutro zemlje	otselio u njemačku		Član kulturbunda, vrlo agilan.
38.	Rok Šverko	"	žena i 2 djece	kuća	"	1942	Član kulturbunda, bio u gestapou od 1942 godine, za vrijeme boravka u mjestu bio dobrog vladanja.
39.	Karl Nol	"	žena i 3 djece	kuća i 1 jutro zemlje	"	1941	Član kulturbunda, u vojsci od 1941 godine u inozemstvu, za vrijeme boravka u mjestu bio je dobrog vladanja.
40.	Martin Pfeil	"	žena i 4 djece	kuća	"	1944	Član kulturbunda, vrlo agilan, služio u gestapou od 1944 godine.
41.	Jozef Pfeil	"	žena i 9 djece	kuća	"	1943	Član kulturbunda, vrlo agilan, službovao kao gestapovac po raznim mjestima, vladanja je bio hrdjavog.
42.	Ivan Pfeil	"	žena i 2 djece	kuća	odveden od kuće u logor kod Osjeka	nesposoban	Član kulturbunda, nije bio agilan, vladanja dobrog.
43.	Franjo Pfeil st.	"	žena i 2 djece	kuća i 3 jutra zemlje	otselio u njemačku	"	Član kulturbunda, vladanja dobrog.
44.	Franjo Pfeil ml.	"	žena i 2 djece	ne posjeduje ništa	"		Član kulturbunda, vladanja dobrog.
45.	Franjo Konačnik	"	žena i 5 djece	"	"	1944	Član kulturbunda, u vojsci bio od 1944 godine, vladanja dobrog.
46.	Florijan Horvat	"	žena i 3 djece	kuća i 1 jutro zemlje	"	1944	Član kulturbunda, bio u vojsci od 1944 godine, vladanja dobrog.
47.	Franjo Tabor	"	žena i 1 djece	kuća i 1 jutro zemlje	"		Član kulturbunda, vladanja dobrog.

Tajnik:
[nečitko]

M.P.

Pretsjednik:
A. Benček

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

22.

Izješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Općinskog NOO Vrpolje (Slavonski Brod) (25. rujna 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Vrpolja

OPĆINSKI N.O.O. VRPOLJE
Broj: 1551
Dana 25 IX. 1945

Komisija za utvrđivanje ratnih zločina
i njihovih pomagača

Predmet: Izvještaj o "Volksdeutscherima"

Okružnom N. O.
Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina i njihovih pomagača

Sl. Brod

Pozivom na broj 2816-945, predlaže se slijedeći izvještaj:

1) na području ovoga sela živjelo je prije rata 45 porodica sa ukupno 218 "Volksdeutschera"

2) na području ovoga sela živi sada 7 porodica sa ukupno 20 "Volksdeutschera"

3) koliko je pobjeglo zajedno sa okupatorom? 33 porodice sa 169 "Volksdeutschera", a nalaze se djelomično u Njemačkoj u nepoznatim pokrajinama, a djelomično na povratku iz Njemačke u Jugoslaviju, zarobljeni i sprovedeni u radne logore u Jugoslaviji.

4) od preostalih ima u logorima 4 porodice sa 11 članova

Na slobodi ima 4 porodice sa 18 članova, koji nijesu u logorima zbog ispravnog držanja za vrijeme okupacije, što nijesu bili članovi Kulturbunda, što su sudjelovali djelomično u NOBi.

5) Za ratne zločince sa područja ovoga sela nije nijedan utvrđen za ratnog zločinca; no kada bi bili svi suci moglo bi se dići optužba u tom smislu

protiv dvojice i to: njemačkog učitelja Hinka Nojmilera i ortsleitiera Vilging Johana, koji su negdje u Njemačkoj, dok je jedan i to Peter Koch je strijeljan kao krivac.

6) Kao pod 5 strijeljan je Peter Koch

7) Stanje i držanje "Volksdeutschera" prije rata bilo je slijedeće: U našem mjestu bili su Nijemci uglavnom zemljoradnici sa 80%, te obrtnici 15 %, a ostalih 5 % bili su trgovci, činovnici, i ostali. Imovinsko stanje bilo im je ovdje osrednje, a politički su od 1934 do 1935 stajali uz Hrvate u HSS, tada su se počeli odvajati i stvaranjem njem. manjinskih škola dolaze sasvim u raskorak sa težnjama i borbenim ciljem hrv. seljačkog naroda. Kulturbundu pristupaju pred rat od 1937, 1938 samo najveći Hitlerovci, dok većina ostaje po strani od Kulturbunda u glavnom do 1941. Nakon objave rata, tj. nakon okupacije, pristupaju sukcesivno i ostali u Kulturbund, osim 3 porodice, koje do kraja ostaju izvan toga kruga i deklariraju se kao asimilirani Hrvati.

Potstrekači i glavni fašistički propagatori bili su u našem mjestu, već spomenuti njem. učitelj Hinko Nojmiler, te ortsleiter Konrad Vilging.

Naročito Hinko Nojmiler bio je do ogavnosti opak, te je u 3 navrata potkazivao njemačkim komandama, koje su u mjestu Vrpolje bile taoce, pa je gotovo sreća da je sve prošlo bez većih nesreća. Međutim je ipak hapšen župnik, jedan željeznički činovnik, Srbin, a govorilo se mnogo i o tome da je Hinko Nojmiler imao svoj udjel prilikom vješanja partizana Šumića, koji je vješan po nacistima i Gestapovcima u Brodu.

Resume bi bio ovaj:

Njemački živalj bio i po drugim selima Slavonije do godine 1930 nije se politički mnogo isticao u novoj sredini živjeli su prilično odvojeno do autohtonog elementa, ne mješajući se ženidbom sa domaćim elementom. Početak razvoja hitlerovskog pokreta uzgibao je i ovdashnje Nijemce, a stara Jugoslavija davala im je koncesije u pogledu školstva iz interesa, da budu lojalni režimu.

Tako su ti Nijemci, inače bez političke rutine posve bezglavo ušli u samoubojstvo, dajući se voditi od ljudi vrlo slabe inteligencije i još slabije sposobnosti za vođenje politike, u jedan pokret, koji je uperen na štetu cijeloga civilizovanog svijeta, pa su u ovom velikom svjetskom obračunu reakcije i progresa [nečitko] kao nosioci reakcionarstva, petokolonaši i nepoželjni građani jedne demokratske društvene zajednice.

S. F. S. N!

Pretsjednik:
[nečitko]

M.P.

Tajnik:
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

23.

Izješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Račinovci (Županja) (26. rujna 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Njemcima Račinovaca

MJESNI NARODNI ODBOR U RAČINOVcima.

komisija za utvrđivanje ratni zločina okupatora.

Broj: 1826/1945dana 26 rujna 1945.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR

Komisija za utvrđivanje ratni zločina i
okupatoraSLAVONSKI BROD

U vezi dopisa broj 289, od 3. VIII. 1945., kao i požurnici od 18. IX. 1945. broj isti, dostavljaju se traženi podatci o Njemcima folksdajčerima, koji su boravili, za vrijeme bivše Jugoslavije i za vrijeme okupacije u ovom mjestu i to:

1.) Na području mjesta Račinovci prije rata živjelo je 375 Njemaca, a takodjer isti broj i za vrijeme okupacije do mjeseca rujna 1944 godine, kada je većina istih odselila za Njemačku.

2.) Sada na području mjesta Račinovci imade 6 osoba folksdajčera

3.) 1944 godine izselilo je 320 osoba za Njemačku, a gdje se nalaze nepoznato je, samo možemo navesti da su bili u predjelima Austrije.

4.) Od onih koji su ostali ovdje sada imade u logoru 49 osoba, Imademo jednu familiju koja je ostala, jer je imala borca u našoj vojsci, a 1, jer je takodjer imala borca. Drugih familija nemamo.

5.) Za ratne zločine nije još ni jedan folksdajčer utvrđen, a ostalo je nepoznato po točki 5.

6.) Pred Narodni sud neznamo dali je koji izveden, jer su kako je gore navedeno u Njemačkoj.

7.) Pre rata ovi folksdajčeri imali su ovdje oko 1000 jutara zemljišta, uglavnom su bili seljaci i par zanatlija, po vjeroispovjesti rimokatolici, bili su svi redom Kulturbundaši i ostalim Njemačkim organizacijama. Odavle su slali za Njemačku na školovanje djake. Imenovani su radili sa Agrarijom i

dobivali su dosta kredita od njihovih organizacija, naročito za NDH. Ni jednoga nisu imali, koji je bio protiv fašizma, nego nekolicina je bila koja je bila povučena ali jako malo.

Za ratne zločine treba da se proglase slijedeći, a koji su odselili za Njemačku još 1944, a navodno su u Austriji ili u Madžarskoj u logoru i to:

1. Džanić Ivan bio vlasnik mlina u Račinovcima star 46 godina.
2. Džanić Sepika njegov sin star 20 godina.
3. Marks Ivana Franjo rođen 1914 godine.
4. Mune-Beler Gjurro star 50 godina.
5. Sendlinger Antun zloglasni kolovođa prigodom hapšenja i ubijanja našega naroda. Imenovani je star 49 godina.
6. Kler Franjo star 50 godina.
7. Miler Jakob star 50 godina, imao ovdje vršaći stroj.
8. Tifenbah Jakob trgovac.
9. Salder Pavo star 49 godina.
10. Singler Ivan star 48 godina., Pfil Josip star 46 god.
11. Džanić Matajz rođen 1923. sin Ivana, Osvald Josip 32 god.

Navedeni pod točkom 1 bio Orclajter u mjestu i glavni organizator hapšenja naroda i otjerivanja u logor, a sa njime Sendlinger Antun navedeni pod točkom 5 i Marks Franjo, navedeni pod točkom 3. Pfil Josip najglavniji zločinac sa Džanić Ivanom

8.) Za vrijeme okupacije folksdajčeri svi listom bili su samo zagrijani za Hitlera i čvrsto bili uvjereni skoro do zadnjega dana u njegovu pobjedu. Bili su članovi Kulturbunda, svi drugi listom jednoga mišljenja. Po dolasku Njemačkih vojnih jedinica u mjesto oni su sa oduševljenjem primali, potpomagali materijalno, radili ovdje preko zime za obuču od nekog šaška, slame, jedino jedan koji je bio dosta povučen, a koji je i ostao. Bili su takove ideje, samo da su oni dostojni živjeti na zemlji, a drugi svi narodi ne, pa čak su to pojedinci se i isticali, kako ćemo mi iz naših plodnih krajeva seliti, a oni se ovdje naseljavati. Mrzili su svaku drugu naciju, kao Srbe, Muslimane, Jevreje, Hrvate i tako, dalje, tako rekuć, samo su oni trebali po njihovom živjeti.

Prema Narodno oslobodilačkom pokretu bili su tako rekuć svi redom protiv istoga, aktivno su učestvovali svi, neki u vojsci, a neki kod kuće, samo su svi bili protivnici istog, jedino 2 familije, koje su i ostale držale su se po strani. U vojsci ih je bilo 45.

Još za vrijeme bivše Jugoslavije su dobivali neke zajmove i na takav način kupovali posjed. Za vrijeme okupacije posjed nisu kupovali, ali su uvijek se preko njihovih zadruga sa svim snabdjevali, kao što je poljsko oruđe oba ostala, a to su sve dobivali na otplate, a to su sve dobivali uz bagatelne cijene.

U vojničkim formacijama bilo ih je 20 dobrovoljno, a 45 su regrutovani u vojničke formacije u raznim jedinicama.

Bilo ih je u Gestapo policiji 25, u Princ Eugen 5, u SS. trupama 10 i ostalim formacijama 5. Sve te jedinice operisale su po našem području, a naročito Princ Eugen, baš i u samom mjestu te po Bosni, Brčko, Bijeljina. SS. Policija takodjer po cijeloj državi bila raštrkana, a bilo ih je i na našem području. Princ Eugen je po povlačenju iz Srbije jedno 2 mjeseca operisala, na našem području. U tim jedinicama poginulo je 6 folksdajčera, a zarobljeni su vjerojatno svi ostali. Moguće je i više poginulo, ali mi za ove znademo.

Za ratne zločince navedeno je pod točkom 7.

Time je na dostavljeni upit što je se znalo naslovu obrazloženo, pa se moli ovo primiti na znanje.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Tajnik:
S. Klajn

M.P.

Pretsjednik:
[nečitko]

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Primljeno 6. X. 45
Broj 670 / 45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

24.

Izvešće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Jarmina (Vinkovci) (27. rujna 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Jarmine

Jarmina dne 27. IX. 1945.

Komisija za utvrđivanje
zločinaca okupatora
i njihovih pomagača.
Broj: 864/945

Komisiji za utvrđivanje ratnih zločinaca
okupatora i njegovih pomagača

Sl. Brod.

Izveštava se, naslovu na tražene upite sledeće:

1. Koliko je ukupno živjelo Folksdajčera na području ovoga mjes. N.O.
2. Koliko danas "folksdajčera" u Jarmini živi.
3. Koliko ih je pobjeglo zajedno sa okupatorskom vojskom? Zna li se pobliže, gdje se danas nalaze?
4. Od onih, koji su ostali u zemlji, koliko ih je u logorima, a koliko na slobodi? Za one koji su na slobodi navesti razloge, zbog čega nisu u logorima.
5. Koliko je folksdajčera do sada utvrđeno za ratne zločine ili narodne neprijatelje? Koliko se od ovih nalaze u rukama naših vlasti, a koliko je u begstvu ili nepoznatog boravišta.
6. Koliko od tih ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja je do sada izvedeno pred sud i kakav je ishod sudjenja.
7. Kakvo je bilo stanje i držanje folksdajčera, pre rata? Socijalna struktura, profesije, imovno stanje, političko vladanje, koliko u Kulturbunda, i u drugim organizacijama.
8. Kakovo je bilo držanje "folksdajčera" za vreme rata i okupacije? Kako su se odazvali mobilizaciji? Kako su manifestovali "petokolonaštvo" Kako i na koji način su saradivali sa okupatorom. Kako su živjeli sa pojediniim narodima, Srbima, muslimanima, jevrejima, ciganima. Kakav su stav imali prema narod. oslobodilačkom pokretu i borbi.
9. Koliko ih je učestvovalo u raznim okupatorskim vojničkim, poluvojničkim ili policijskim formacijama? Koliko od toga dobrovoljno, a koliko usled obavezne regrutacije? Navesti broj učesnika za svaku pojedinu vrstu formaciju/ ss, Gestapo, Hipo, Gojče manšaft, Dojče fraunšaft, Hitlerjunged, a naravno i regularna vojska navesti po mogućnosti i oznaku jedinica tih formacija u kojima su folksdajčeri iz vašeg područja bili obuhvaćeni. Koliko je folksdajčera poginulo u tim jedinicama ili ranjeno, a koliko je palo u zarobljeništvo naše ili savezničko.
10. Ukoliko su poznati pojedini konkretni i naročito teški ratni zločini, slučajevi izdajstva i saradnja s neprijateljem treba ih navesti.

Odgovori:

- Ad. 1. Ukupno življa bilo je u Jarmini 1640
- Ad. 2. Nema
- Ad. 4. Od onih koji su ostali, ima u logoru 32 osobe, a na slobodi 14 osoba od koji će biti govora iza tačke 10.
- Ad. 3. Pobjeglo je sa vojskom 1560 osoba, koji se sada nalaze u Njemačkoj

Ad. 5. U našim vlastima se nalaze 4 osobe od koji je samo Bauer Jakob u Osijeku u zatvoru a za druga 3 nezna se boravište,

Ad. 6. Jedan je izveden pred narodni sud, a za 3 nezna se gdje se nalaze

Ad. 7. Većina je bila u Kulturbundu, ali kada je došlo do glasanja bila je većina glasova za H.S.R.S. putovanje u Njemačku u školu nije išlo a niti su išli na studije, političke i kulturne.

Ad. 8. Držanje za vreme okupacije, oni koji su otišli za Njemačku, ti su se držali sa okupatorom, dočim oni koji su ostali tu bili više nakloni N.O.V. Za mobilizaciju su se odazvali, ali pod pritiskom vlasti. Za manifestaciju "petokolonaštva" nije ništa bilo. Srba, Muslimana, Jevreja i Cigana ovdje u Jarmini nije bilo, ali sa okolnim selima su se dobro slagali.

Ad. 9. Učestvovali su dobrovoljno 3 osobe i to:

Gutvajd Franjo, Born Ivan i Sajdlj Stjepan S.S. a drugi prema odred bi vlasti a najviše u S.S. i Gestapo oko 150 S.S. 150 Gestapovci S.S. oni su bili u jedinici Princ Eugen a za Gestapovce nam je nepoznato, jedinica S.S. se najviše bori la u našoj državi, a za Gestapovce nam je nepoznato.

Palo je oko 60 folksdajčara, a koliko ranjeno nije poznato.

Ad. 10. Kao teški ratni zločinci dolaze u obzir:

1. Štek Martin iz Jarmine jer je ubio jednog partizana kao borca N.O.V. ali to nije morao učiniti, kao pomagači bili su prisutni: Rok Josip i Hildenbrand Atun oba iz Jarmine, ova trojica su odputovali za Njemačku, ali im se boravište nezna, za Jakoba Bauera može [se] reći da je stavljen pod sud ali kako je suđen, ovoj komisiji je do danas nepoznato.

Odgovor na Ad. 4. koji su pušteni iz logora:

Na slobodi se nalaze 14 osoba koji su služili u domobranstvu i mješoviti brak:

Sikinger Adam i njegova žena iz Jarmine na temelju rešenja Oblasnog N.O. za Slavoniju upravni odjel odsjek za javnu sigurnost broj: 9814/1343-II-3-1945 god. a na molbu M.N.O. u Gabošu da je aktivno suradjivao u N.O.V.

Martin Adam iz Jarmine odušten iz logora Oficir OZN. komanda logora Vinkovci od 10. VIII. 1945 god. nakon provedene istrage isti nije bio član Kulturbunda i izbegavao vojsku u N.D.H. kroz 5 mjeseci.

Irgang Franjo iz Jarmine odušten iz logora povjereništvo OZN. za Grad Vinkovci, nakon provedene istrage kao nevin, jer nije bio u Kulturbundu, a bio je u vojsci kao domobran, te nije bio u službi okupatora.

Nettinger Franjo iz Jarmine odpušten iz logora povjereništvo za grad Vinkovci nakon provedene istrage kao nevin, jer nije bio u Kulturbundu, u vojsci nije bio jer je bio nesposoban, sa okupatorom nije surađivao, više je bio odan N.O.V.

Brand Ana iz Jarmine supruga Brand Josipa iz Jarmine kbr. 55 ulični br. sada 30 puštena je iz logora Vel. Pisanica nakon saslušanja gdje je ustanovljeno da nije bila u Kulturbundu, a njezin muž Josip Brand je surađivao N.O.V. jer se i danas nalazi u vojsci kao kurir u 173 zarobljeničkom bat. u Vinkovcima.

Plec Filip izi Jarmine odpušten iz logora 10. VIII. 1945 godine od Oficir OZN. komanda logora Vinkovci nakon provedene istrage kao nevin, u Kulturbundu nije bio, bio je vojnik ali u domobranstvu sa okupatorom nije surađivao kada je oslobođena Jarmina bio je sa partizanima u borbi 8 dana i to kod ovih mjesta, Viškovci, Đakovo i Selci, te onda odpušten svojoj kući.

U koliko nebude naslovu što jasno izvolite zatražiti, na svako još pitanje, objašnjenje.

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu.

Administrator:
Marić Franjo

Predsjednik komisije:
Miloš [nečitko]

Članovi komisije:
Jurinjak stjepan
Blaž [nečitko]

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROAD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Primljeno 1. X. 45
Broj 649/45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

25.

**Izvješće Mjesnog NO Gundinci (Slavonski Brod) (30. rujna 1945.)
Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Gundinaca**

Mjesni narodni odbor Gundinci

Broj: 977/1945.-

dne 30. IX. 1945.-

Predmet: Podatci o držanju
domaćih Njemaca.-

K broju 289/45. od 3. VIII. 1945.-

OKRUŽNOM N.O-u

Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora
i njihovih pomagača

Sl. Brod

Na gornje naredjenje izvješćuje se slijedeće:

Na 1/ Na području ove Općine živilo je svega 8. obitelji sa 36. članova domaćih njemaca /folksdajčera/ prije rata i za vrijeme okupacije ali su svi osim jednoga pred oslobodjenje sa okupatorom pobjegli.-

Na 2/ Danas na području ove Općine živi 1. folksdajčer. sa 6 članova koji se nakon oslobodjenja, natrag u Gundince povratio jer je poljskog porijekla, te 1. uдова Hrvatskog porijekla sa 3. djece koja se iz Njemačke natrag vratila.-

Na 3/ Sa okupatorom pobjeglo još pred oslobodjenje 7. obitelji sa 35. članova, ali se nezna gdje su danas.-

Na 4/ Jedan koji je ostao u mjestu po oslobodjenju je otjeran po našim vlastima u logor, dočim onaj koji se iz Njemačke povratio nalazi se u mjestu Gundinci jer je ustanovljeno da je porijeklom Poljak a ne Njamac te jedna uдова kao Hrvatica sa 3. djece.-

Na 5/ Nijedan nije utvrđen da je ratni zločinac.-

Na 6/ Nijedan.-

Na 7/ Domaći njemci /:folksdajčeri/ nisu se prije rata isticali, jedan je jajar, drugi bravar a ostali svi poljoprivrednici, srednjeg imovnog stanja rimokatolici politički se nisu isticali.-

Dali su prije rata bili u kojem društvu nije poznato.-

Na 8/ Za vrijeme okupacije nisu se politički isticali ali su bili članovi Kulturbunda, ali prema našem življu se nisu lošo pokazivali.-

Stav prema narodno oslobodilačkom pokretu i narodno oslobodilačkoj borbi bio je rezervisan.-

Takovih koji su aktivno učestvovali u istoj nije bilo.-

Iskorišćavanja u svrhu bogaćenja sa njihove strane kod nas nije bilo.-

Mjesni Narodni Odbor GundinciPodatci

o držanju i zločinima domaćih Njemaca (:Volksdeutschera:) na području Mjesnog N.O. Gundinci.-

	1		2	3	4		5		6		
	Koliko je ukupno živjelo "Folks" dajčera na području Mjesnog NO.				Koliko danas folksdojčera na području živi	Koliko ih je pobjeglo sa okupatorskom vojskom	Od onih koji su ostali u zemlji			Koliko ih je utvrđeno za rat. zločine	
	Ime i prezime glave obitelji	sa koliko članova					koliko u logorima	koliko na slobodi		Koliko je u našim rukama	Koliko u bjeg stvu
1.	Gašpar Kremer				1						
2.	Josip i Ivan Vesinger	još sa 6		8							
3.	Josip Prošensky	još sa 6		7							
4.	Šimo Vesinger	još sa 3		4							
5.	Ivan Matajz	još sa 5		6							
6.	Antun Vesinger	još sa 4		4							
7.	Josip Maul	još sa 1		2							
8.	Stjepan Maul	još sa 3		4							
	Ukupno	28		35	1						

Smrt fašizmu - Sloboda narodu

Dne 29-IX. 1945.

M.P.

Pretsjednik:

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

/nečitko/

7	8	9		10	
Kakvo mu je bilo stanje i držanje prije rata	Kakvo mu je bilo držanje za vrijeme rata i okupacije	Koliko ih je učestvovalo u raznim okupatorskim formacijama		U koliko su poznati konkretni, teški ratni zločini treba ih kratko i sažeto navesti	
		Koliko dobrovoljno	Koliko obavezno		
posjedova kuću, sa 8 jut. u suvlast sa ženom i djecom nije se isticao politički	posjedova kuću sa 8 jut. u suvlast sa ženom i djecom. Od okupacije učlanjen u kulturbundu				
Posjedovali kao suvlasnici kuću sa 13 jut. zemlje, akt. politički se nisu isticali	Od okupacije učlanjen u kulturbundu		2 u gestapima		
Posjedovao sa ženom kuću sa 3 jut. zemlje, akt. politički se nisu isticali	Od okupacije učlanjen u kulturbundu		1 u gestapima		Nakon oslobođenja povratio se natrag u Gundince sa svojom obitelji
Posjedovao sa ženom kuću sa 8 jut. zemlje, akt. politički se nisu isticali	Od okupacije učlanjen u kulturbundu				
Posjedovao sa ženom i bratom 1 kuću sa 10 jut. zemlje, akt. politički se nisu isticali	Od okupacije učlanjen u kulturbundu		3 u gestapima		
Posjedovao 1 kuću sa 1 jut. zemlje, akt. politički se nisu isticali	Od okupacije učlanjen u kulturbundu		1 u gestapima		Antun poginuo, a njegova žena kao udova vratila se sa 3 djece u Gundince
Posjedovao u suvlasništvu sa ženom 1 kuću u sa 134 čthv. zemlje, akt. politički se nisu isticali	Od okupacije učlanjen u kulturbundu				
Nema imovnog stanja akt. politički se nisu isticali	Od okupacije učlanjen u kulturbundu				

Na 9/ Učestvovali su njih 7. okupatorskim vojničkim formacijama a Gestapima usljed obavezne regrutacije.-

Na 10/ Izdajstvo i suradnja sa neprijateljem ovih folksdajčera nije poznato jer su se uvijek rezervisano držali.-

Podatci o pojedinačkom držanju folksdajčera po obiteljima u koliko smo ih mogli sakupiti prilježi.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu

M.P.

Pretsjednik:
Kokanović

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Primljeno 8. X. 45
Broj 671/45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

26.

Izvješće Mjesnog NO Trnava (Đakovo) (1. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Trnave

MJESNI NARODNI ODBOR TRNAVA

Broj : 12-1945.

Trnava, dne 1. listopada 1945.

PREDMET : Njemaca na području bivšeg
Općinskog N.O. popis.-

Na broj : 289-1945.

Okružnom N.O.

Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločinaca

u/

B r o d u

Prema zamolbi naslova od 3. VIII. 1945. godine broj i predmet gornji čast je ovom mjestnom N.O. dostaviti naslovu slijedeće:

1./ Na području bivše općine Trnava a u mjestu Lapovcima bilo je pre rata 128 osoba Njemaca a u mjestu Trnavi 12 osoba, koji su ovdje živjeli sve do 1942 godine kada su dobrovoljno napustili ovdašnje područje te se izselili u Djakovo a iz Djakova vjerojatno u Njemačku.-

2./ Danas na području ove općine neima Folkdajčera, pošto su se dobrovoljno sami izselili.-

3./ Nisu pobjegli sa okupatorskom vojskom pošto su to ranije učinili odnosno otišli iz ovdašnjeg područja.-

4./ Sa ovoga područja nema ih u logorima pošto su se povukli naime pobjegli iz zemlje.-

5./ Na ovom području nije utvrđeni niti jedan slučaj, pošto su pobjegli iz zemlje.-

6./ Sa ovoga područja nije pošto su pobjegli.-

7./ Stanje Njemaca na području ove općina bilo je dobro odnosno isti su bili u glavnom imućni ljudi i dobro stojeći gospodari, a dok je držanje bilo takovo, isti su bili članovi -Kulturbunda- dok važniji ili istaknutijih ličnosti kao i političara nije bilo, bili su učlanjeni u Agrariji.- U glavnom su bili sve zemljoradnici i posjednici, dok je jedan od gore imenovani imao gostionu i trgovinu mješovite robe u Lapovcima, ostalo sve zemljoposjednici.- Kako isti nisu imali mogućnosti pošto su živjeli u čisto Hrvatskom selu nisu imali nikakvih drugih kulturnih ili bilo kojih društava jedino -Kulturbund-. Kako su imenovni bili dobro stojeći gospodari to su i nekretnine kupovali od ovdašnjeg življa.-

8./ Za vrijeme rata Folksdajčeri su bili podpuno osnovali svoje organizacije i društva i ustanove pošto su bili nastrojani Njemačkim duhom. Njihovo saradnjivanje sa okupatorom sastojalo se u tome da su se odazivali na sve okupatorske naredbe, davali im svoje produkte podpomagajući ih sa podavanjem hrane i t.d.- U glavnom su svi saradjivali sa okupatorom koji je bio učlanjen i -Kulturbund- a to [se] jasno vidi iz toga da su se povukli iz ovdašnjeg područja. Kako su se držali prema našem življu, prilično rezervirani buduć su imali svoje organizacije i svoja društva, živeći u čisto Hrvatskim selima nije poznato kako su imali držanje prema Srbima, Jevrejima i Ciganima.-

Njihov stav prema N.O.P. bio je ratoboran buduć su se kao takovi povukli iz ovdašnjih mjesta čim je N.O.V. oslobodila ovdašnje području odmah su se Njemci povukli iz ovdašnjeg područja.-

9./ Kao pripadnici Njemačke manjine svi su služili u Njemačkim jedinicama -Vermahtu.-

10./ Naročito teških zločinaca na području ove općine nije bilo buduć su se kako je gore navedeno povukli na nalog Njemačkih vlasti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu

Sekretar:
S. O.

M.P.

Predsjednik:
Kovačević

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno [nečitko]

Broj [nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

27.

Izvješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Strizivojna (Đakovo) (3. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Strizivojne

MJESNI NARODNI ODBOR STRIZIVOJNA

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Broj. 805-1945

u STRIZIVOJNI DNE 3. X. 1945 godine

Okružnom NO-u

Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

SL. BROD

Na traženje naslova broj 289-45 od 3. VIII. 1945. godine izvješćuje se, da je prije rata na ovom području živjelo 5 obitelji "folksdajčera" te je tih svih 5 obitelji prije povlačenje okupatora odselilo u njemačku odnosno pobjegli su i gdje se sada nalaze posve je nepoznato, te sada takovih obitelji ovdje više nema.-

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

M.P.

Članovi komisije:
[nečitko]
*Marko Jakobović**(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)*

* * *

28.

Izvešće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Lužani (Slavonski Brod) (5. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima LužanaKomisija za utvrđenje
zločina okupatora i njihovih
pomagača
Lužani
5./10. 45Okružnoj komisiji za utvrđenje zločina okupatora
i njihovih pomagača Sl. Brod

Dostavljamo vam podatke na traženje po vašoj Direktivi od 1. X. 1945. u kojoj tražite popis svi Folksdojčera u selu Lužanima nalazi se 1 Folksdojčer zove se Rajter Franjo star 52 g ima familiju i 3 djece posjeduje 1 jutro zemlje i kuću bijo je upisan u kulturbund 1 sin služijo u SS trupama a 1 u domobranstvu, podatke smo dobili od naši narodni vlasti i ustanovili kako smo ispitivali da je isti bijo dobar za vreme okupacije i da nije istico se nigdi i u ničem iz sela Lužana bilo je dosta u narodno oslobodilačkom pokretu ali i nemože se primetit da je isti izdavo i bijo proti NOV.

Ove smo podatke skupili od naši mjesni i narodni vlasti a mismo vam već poslali ovake podatke u koliko bi okružna Komisija trebala daljne podatke neka nam javi i pošalje upute

S. F. S. N.

Sekretar:
Maksimović Luka

M.P.

Predsjednik:
*sada odsutan službeno**(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)*

* * *

29.

Izvješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Velika Kapanica (Slavonski Brod) (8. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Velike Kapanice

Komisija za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača
Velika Kapanica
Broj: 578.-1945. dne 8./X.1945.
Predmet: Njemaca folksdajčera
podaci.-

K broju: 289. od 1./X.1945.
1945.

OKRUŽNI N.O. Sl. Brod

Okružna komisija za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača

u

Slav. Brodu

U gornjem predmetu predlažu se naslovu slijedeći podaci:

Na točku 1./ Na području bivšeg ovoopćinskog N.O. živjelo je 317 folksdajčera prije rata, a isto toliko i za vrijeme okupacije.-

Na točku 2./ Izvješćuje se, da danas na ovdašnjem području živi 63 folksdajčera.

Na točku 3./ Izvješćuje se, da se je 240 folksdajčera dobrovoljno odselilo na poziv Reiha u njemačku u mjesecu rujnu i listopadu 1944.- Prema tome sa neprijateljskom vojskom prigodom povlačenja isto nije nitko pobjegao.-

Na točku 4./ Izvješćuje se, da se od onih koji su ostali u zemlji nalazi u logorima 14 folksdajčera, a na slobodi nalazi se 63 folksdajčera.- Ovi se nalaze na slobodi s razloga navodno zbog toga što potiču od križanih brakova, a pojedinci nalazili su se u N.O.V. t.j. njihovi članovi.-

Na točku 5./ Negativno se izvješćuje jer takovih nema.-

Na točku 6./ Negativno se izvješćuje jer niti jedan nije izveden pred sud.-

Na točku 7./ Izvješćuje se, da su se ovdašnji folksdajčeri do 1935. slagali sa ovdašnjim narodom, a od 1935. pa dalje organizirali su se za nacional socijalističku stranku /kulturbund./-

Po profesiji bili su seljaci većinom dobrog imovnog stanja.- Svi su bili rimokatoličke vjere.- Za vrijeme bivše Jugoslavije bili su dobrog političkog vladanja, a pripadali su J.R.Z.- Svi su bili u organizaciju kulturbunda, a već 1938. godine prevladjuje nacional socijalistički uticaj, a sve njihove slojeve zahvata.-

Iste godine već su imali Njemačku štampu i veze sa Hitlerovom njemačkom.-

Putovanje u Njemačku uslijedilo je nakon okupacije jamčno u političke, kulturne, privredne i dr. veze.-

Privredna organizacija Agrarija postojala je, a način kreditiranja i finansiranja njemačkih preduzeća nije poznat. - Nekretnine su kupovali pojedinci.-

Najistaknutiji politički kulturni prvaci i vodje sportskih i gimnastičkih društava bili su Jakob Pfeiffer ortsleiter i Stefan Venturi oba iz Velike Kopanice

Medju njima nije bilo elemenata koji su se odupirali fašističkom uticaju.-

Na točku 8./ Za vrijeme rata i okupacije bilo je držanje folksdajčera- dosta visoko prema Hitleru.- Odazvali su se 100% mobilizaciji. - Svi folksdajčeri manifestovali su i bili za petokolonaštvo.-

Na svaki način podpomagali su okupatora kako politički tako i poljoprivredno, jer su sijali lan, konoplju i suncokret na zahtjev njihovih organizacija.-

Svi su saradjivali sa okupatorom te takovih koji bi se rezervirano držali nije bilo.-

Njihovo držanje prema našem življu t.j. prema Hrvatima, koji ovdje živu bilo je loše, jer su propagirali, da se iste izseli u Bosnu ili Karpate.-

Isto tako bili su za to, da se uništi Jevreje, Srbe i cigane.-

Svi su bili očiti protivnici proti N.O.B.-

Da li su iskorištavali i u kojoj mjeri svoje obogaćenje - nije poznato.-

Na točku 9./ U okupatorskim vojničkim formacijama učestvovalo ih je oko 80.- Od toga koliko dobrovoljni, a koliko uslijed regrutacije-nije moguće ustanoviti.-

Svi su bili u raznim Njemačkim jedinicama, a najviše kao Gestapo i S.S. trupe.- Krstarili su po raznim krajevima Jugoslavije, a bilo ih je i u drugim državama.-

Ostali podaci za ovu točku nisu poznati.-

Na točku 10./ Na ovu točku posve se negativno izvješćuje, jer do sada nema konkretnih slučajeva, a u koliko se takovi kasnije ustanove biti će na nadležno mjesto izvještaj predložen.-

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Predsjednik:
Blaž Petrašević

M.P.

Tajnik:
Ilakovac Franjo

Članovi komisije:
Mato [nečitko]
Adam Matasović

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno 9. X 45

Broj 681/45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

30.

Izvješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Mjesnog NO Vrbanja (Županja) (11. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Vrbanje

MJESNI NO VRBANJA
Komisija za utvrđivanje ratnih zločina
Broj: 2253 -1945

Vrbanja dne 11.X.1945.

OKRUŽNOJ KOMISIJI ZA UTVRĐJENJE ZLOČINA OKUPATORA I
NJIHOVIH POMAGAČA

Sl. Brod

Pozivom na tamošnji broj 289/45 izvješćuje se naslovu slijedeće: a u vezi Okružnice Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača broj 2816/45-

1. Pre rata živjelo je "Folksdajčera" na području ove općine 39.
2. Danas na području ovoga odbora ima još šest obitelji "Folksdajčera".
3. Sa Njemačkom vojskom pobeglo je šest folksdajčera i nezna se njihova adresa.
4. Od onih što ih je ostalo po oslobodjenju oterano je 7 obitelji u logor, a 6 obitelji na slobodi. S razloga jer se nisu nikada u ničemu isticali protiv NOP, već naprotiv pokazivali se kao simpatizeri.
5. Folksdajčera za koje je utvrđeno ratne zločince i narodne neprijatelje ima ih 3 od kojih je jedan u rukama naših vlasti, a dva nepoznato.
6. Jedan je izveden pred ratni sud /Josip Redl/ za kojega nije još osuda izrečena.
7. Pre rata švabe su bile sve organizovane u političkoj partiji JNS, kod nas ni jedan nije bio bogat, a svi su bili ipak dobro stojeći, po vjeroispovjesti bili su većinom evangelici, a nešto i katolika, svi su bili članovi Kulturbunda čim se je ova organizacija počela organizirati, nije se primjećivalo druge organizacije Njemačke manjine. Putovanja u Njemačku osim nešto na rad nije bilo, orgnaziacija agraria bila je provedena, a sjedište joj je bilo u Brčkom. Njemačkih poduzeća na području ovoga odbora nije bilo niti kupovine nepokretnosti u većem obimu. Od istaknutih političkih kulturnih prvaka bio je Franjo Hem, vodja sportskih i gimnastičkih društava nije bilo. Poluvojničkih ustanova nije bilo, koje bi se podupirali fašističkom uticaju.
8. Folksdajčeri držali su se za vreme rata i okupacije visoko i ponosno sve do pred povlačenje, kada su bili ogorčeni i pokazivali antipatičnost spram svakoga tko nije švaba i fašista. Mobilizaciji su se odazivali 100%. Svi folksdajčeri manifestovali su velikom Rajhu i njihovoj moći. Petokolonaša organiziranih nije se primjećivalo. Bilo je njih šest familija koji nisu suradjivali i koji su se rezervisano držali i pokazivali simpatije i dobro držanje prema našem narodu bez obzira na vjeroispovjest. Pokazivali se simpatizerima NOP, a jedna familija aktivno učestvovala i podpomagala, te lojalno prama njima ponašala. Osim ovih folksdajčera nije se ni jedan obogaćivao kupovinom u bezcjenje tuđih imanja, pljačkom, komesarstvom privrednih poduzeća itd.
9. Svi sposobni folksdajčeri učestvovali su u raznim okupatorskim vojničkim, poluvojničkim formacijama i odredima. Dobrovoljno osim trojice koji su na silu regrutovani. Većinom su služili i Gestapo-u i SS, a nešto i u regularnoj njemačkoj vojsci. Jedinice nemoguće je utvrditi, jer za to nema tko dati podatke, a operisale su većinom po Hrvatskoj naročito u mjestu stanovanja i bližoj okolini. U inostranstvu bila je samo SS i nešto regularne vojske. Koliko je poginulo folksdajčera nije poznato, a što je bilo živoga palo je sve u naše zarobljeništvo.
10. Nije poznato niti ima šta konkretnoga za izdajstvo suradnje i zločine.

Tajnik: [nečitko]	S.F. S. N. M. P.	Predsjednik: <i>Purić</i>
----------------------	---------------------	------------------------------

OKRUŽNI N. O. O. SL. BROD
 Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
 i njihovih pomagača
 Primljeno 16. X 45
 Broj 289/45

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

31.

Izvešće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Gradskog NO Đakovo (18. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Đakova

GRADSKI NO DJAKOVO
 Komisija za utvrđivanje ratnih zločina
 okupatora i njihovih pomagača.

Broj: 289 45

Okružni NO
 kao komisiji za utvrđivanje ratnih zločina
 okupatora i njihovih pomagača

B r o d

U prilogu dostavljamo izvještaj o "Folksdajčerima"
 Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

M.P.	Tajnik: [nečitko]
------	----------------------

GRADSKI NO DJAKOVO

Komisija za utvrđivanje ratnih zločinaca
okupatora i njihovih pomagača.

IZVJEŠTAJ O DOMAĆIM NJEMCIMA

Njemački živalj u naše krajeve doselio se polovinom prošlog stoljeća. Bili su to ljudi vrijedni, radini i gladni za zemljom. Kroz niz godina osigurali su si jaki ekonomski položaj. Politički su bili opredjeljeni uvijek uz vladajuću političku stranku. Takovim stanjem stvorili su si i privilegije kod vladajućih krugova, jer su ih uvijek favorizirali. Njihovo prodiranje u naše krajeve pada u vrijeme razbijanja naših patrijahalnih zadruga. Nesloga zadrugara diktirana od ekonomskog razvoja samog kapitalističkog društva, jer mu je bilo stalo radi svoga nadiranja da uništi kod nas zadružni život. Takovo stanje izrabili su njemci da u povoljnim prilikama dodju do zemlje i imovine.

U oči samog krvavog rata njemci i ako je propaganda neprijatelja u nacizmu bila po svem svijetu jaka nisu javno to isticali. Njihov petokolonaški rad i stvaranje porazne psihoze u našem narodu istakao se tek onda kada je u Djakovo došlo nekoliko švabskih stranaca, koji su formalno domaće švabe zaludili s nacizmom. Bilo je tu propagande, prijetnje, batinjanja, ekonomskih pritisaka itd. dok nisu došli do uspjeha.

Prvi rad kulturbunda izgledao je naivan. Imao je karakter obične manjinske organizacije, koja je po tadanjoj vlasti i bila dozvoljena, ali kasnije je to postala stanica nacizma i rasističke doktrine i to opet sve utjecajem tudjinaca švaba iz Bačke i Srijema.

1. U Djakovu je živjelo prije rata do 1600 "folksdajčera", a za vrijeme okupacije isti taj broj.

2. Danas je ostalo nešto do stotinu.

3. Sa okupatorom, odnosno samovoljno su napustili našu zemlju 870 osoba. Isti su se raselili po cijelom Reichu i Austriji.

4. U logoru se nalazi 334 osobe: muških 137, ženskih i djece 197 osoba.

5. Svi oni, koji bi eventualno točnom istragom mogli se utvrditi kao krivci za ratne zločine nalaze se u bjegstvu.

6. Niti jedan nije ostao da bi se kao ratni zločinac mogao izvesti pred sud, jer se nalaze u bjegstvu ili je ubijen još tokom rata.

7. "Folksdajčeri" prije rata su bili lojalni, imućni zemljoradnici, rimokatolici, politikom se nisu bavili, a u koliko je došlo do isticanja njihov politički život i mišljenje pripadali su uvijek vladajućem sloju političkog sistema. Svi su bili učlanjeni u kulturbundu. To učlanjenje bilo je raznovrsno. Jedni su pristupali iz uvjerenja, kao nacisti i njemci, jedni uz obećanje raznih privilegija, kao prvorazrednih građana, jedni silom itd. Prije rata se oni sa svojim germanstvom nisu isticali. Sve je to došlo utjecajem stranog švabskog ele-

menta naročito iz Srijema i Bačke. Konačno po utjecajem njemačke propagande, okupacije naše zemlje, uspjeha u vojnim operacijama po svojoj Europi pristupili su svi u "kulturbund". Ipak su neki po neki znali izraziti svoju sumnju u nacističko uvjerenje i pobjedu, ali to tajno, jer su sami međusobno se nadzirali i prituživali vodstvu. Štampu u mjestu nisu imali. Služili su se s pripisanim literaturom iz vodstva i Reicha. Mora se istaći da oni u koliko su i imali sretstava nisu toliko težili prosvjećenosti. U Reich je putovala omladina i stariji u svrhu stvaranja kulturnih veza, saradnje i nabave poljoprivrednih strojeva, te plemenitih pasmina marve. I kada su se vratili njihovih kulturni život nije se u ničemu krenuo na bolje, doli disciplini i slijepom pokoravanju vodstvu. Ta "Agrarija" kupila je jevrejsku radnju braće Frank, gdje se danas nalazi DOPH. Istu su moderno uređivali i sakupljali zemaljske proizvode. U mjestu su razvijali živu agitaciju za štednju. U političkom organizatorskom radu istakli su se: Dr I. Engert liječnik, Josip Wier, Aladar Gobetski, Antun Bartenc, Josip Pinc i drugi. Njihov utjecaj je bio ogroman i to po ekonomskoj jakosti. Bilo je među njima koji su odavno pripadali KP Jugoslavije i kao takovi su ostali po svom uvjerenju do konca rata.

Kada su njemci provalili[li] u našu zemlju. Petokolonaši dočekali su vojnu silu s oduševljenjem. Taj petokolonaški rad razvili su osobito Dr I Engert i Aladar Goetzsky, koji su bili intelektualno spremni za takov rad. Potonji je bio časnik rezervni u Jugoslavenskoj vojsci te postoji predmjera da je vršio špijunažu u korist Njemačkog Reicha.

Na privrednom polju suradjivali su s okupatorom putem organizacije "Kulturbunda" i ta "Agraria" kupujuć pšenicu i ostale usjeve, tovljene svinje, lan, konoplju i td.

Mnogo ih je bilo takovih koji su se držali rezervisano. Bilo ih je i takovih koji su vidjeli kud to vodi pa iako su bili članovi "kulturbunda" zalagali su se za uhapšenike, koje je hapsio gestapo ili ustaše te su pružali svoje jamstvo. To je bivalo tim više čim su vidjeli da njemačka rat izgubila.

Narodno oslobodilačkog pokreta su se bojali svi. To je većinom izviralo iz toga što su do skrajnosti bili pod utjecajem propagande i nasilja. Naravno kao ekonomski dobro stojeći ljudi već po svojoj prirodi znali su da ih čeka kazna. Takovim metodama su i otišli u Reich.

Bilo je i takovih koji su se bogatili i koristili okupacionim stanjem. U Djakovu su kupili pored "Agrarije" još i ostali njemci posjede i to: Josip Pintz daščaru. Komesarima u privrednim poduzećima bili su: Josip Pinc i Antun Buch. U trgovačkom svijetu pod vlasti okupatora uživali su naročite privilegije u tzv. NDH.

U vojsci je sudjelovalo nešto preko stotinu osoba. Dobrovoljno je sudjelovao malen broj sve dok nisu regrutovani. Bilo je i takovih koji su se oprli i otkazali poslušnost te su se skrivali pred vlastima. Kao "folksdajčeri" sudjelovali u raznim formacijama kao: SS trupa, Gestapo, Princ Eugen divizija. U samom mjestu organizirali su "Haimat Wacht". Većina koji su bili mobilizirani nisu se vratili, ali koliko znademo mnogo ih je poginulo.

Pripadnici njemačke narodne skupine učlanjeni u "Kulturbundu" nisu radili javno, da bi ostavili tragova ili da bi se što primjetilo da su oni imali svoje prste u vezi s neprijateljem ili terorom nad našim pučanstvom i simpatizerima NOB.

To je izvještaj koji možemo dati točan do sada, jer potrebitih podataka nemamo, koji bi ga mogli popuniti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu

M.P.

Tajnik:
[nečitko]

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4218/45.)

* * *

32.

Izvješće Komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Gradskog NO Slavonski Brod (u kolovozu, rujnu ili listopadu 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Slavenskog Broda

GRADSKI NO SLAVONSKI BROD

KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJIHOVIH POMAGAČA.

Broj: 34 /1945

Predmet: Nijemci domaći - podaci.

O K R U Ž N I N O

KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJEGOVIH POMAGAČA

SLAVONSKI BROD

Na području grada Broda živjelo je prije rata nešto preko hiljadu Nijemaca, dok ih danas imade 437, koji su broj uračunati i oni, koji su se za vrijeme tzv. NDH iz različitih uzroka upisali u Kulturbund i smatrani Nijemcima, iako to u istinu nisu bili.

Broj se domaćih Nijemaca smanjio, jer su se u tri navrata selili u Njemačku: jedan je dio otišao ljeti 1944., drugi pred Božić 1944., a mali se broj povukao s njemačkom vojskom prigodom uzmarka u travnju 1945. U logore je otpremljeno bilo otjerano 128 Nijemaca, ali ih je 19 po odluci Oblasnog NO u Osijeku vraćeno, tako da je u logorima preostalo još 109 Nijemaca.

Za sadanje boravište Nijemaca, koji su se iselili posvema u njemačku, ne zna se, jer su uslijed učestalih bombardiranja Njemačke bili preseljavani iz jednog kraja u drugi.

Na slobodi se danas u gradu Brodu nalazi 437 Nijemaca. Ti su ljudi ostali na slobodi, jer se ili uopće nisu upisali u Kulturbund ili su se upisali pod pritiskom, pa kasnije išli sami istupili ili radi neaktivnosti bili isključeni, bilo što su s našim elementom povezani u mješovitim brakovima, bilo što su im pojedini bliži članovi obitelji bili aktivni borci i suradnici NOV i NOP, bilo što su kao profesionalni radnici pridržani, a nisu se ogriješili o čast našeg naroda.-

Glavni pokretači hitlerizma i inspiratori političkih rasnih progona, naročito protiv Židova, otišli su s obiteljima i sa svim pokretnim imetkom još ljeti 1944. iz Broda u Njemačku (industrijalac Rišar, krznar Kampfner Ludvig, limar Majek Adam, bravar Siginger Andrija, posjednik Frey Gustav i dr.), te se za njihovu sudbinu ne zna, a oni drugi preostali otjerani su u [...]³⁹

Većina Nijemaca u gradu Brodu bili su obrtnici različitih struka i dobrog imovnog stanja. Dosta veliki broj bio je radnika, naročito kvalificiranih, koji su došli u grad, kad se počela razvijati u gradu industrija, poimence, kad je godine 1921. proradila ovdašnja Tvornica vagona. Nešto je bilo držav. činovnika i umirovljenika, te privatnih namještenika, mali broj posjednika i poljodjelaca. Po vjeroispovjesti veći je dio bio katoličke vjere a manji protestantske.

Sve do dolaska Hitlera na vlast u Njemačkoj, ovdašnji su se Nijemci gotovo posve asimilirali s autohtonim pučanstvom i živjeli s ostalim pučanstvom u slozi, sklapali mješovite brakove, svoju djecu odgajali u našim školama, bili su pripadnici tadanjih političkih stranaka. Za ranijih izbora, naročito 1935. glasali su za tadanju opoziciju, dok su za izbora 1938. glasali većinom za vladinu listu Stojadinovića Milana.

Iako je već g. 1933. u Brodu osnovan Kulturbund, brojio je vrlo malo članova. Taj se broj povećao naročito za vlade Stojadinovića i Cvetkovića, posebice uslijed propagande evangeličkih pastora i otvorenje njemačke škole. Za tzv. NDH i dolaskom okupatorske vojske, svi su se Nijemci, a i neki drugi, upisali u Kulturbund, neki dobrovoljno, a neki uslijed velikog pritiska gorljivih nacista prijetnjama logorom, gubitkom namještenja i zaposlenja, obećanjima raznih pogodnosti u nabavi živežnih namirnica i drugo. No

³⁹ U izvorniku nedostaje 2. stranica.

tokom vremena neki su bili sami istupili, a neki i isključeni radi neaktivnosti. U prvo se vrijeme upisalo u Kulturbund iz straha pred progonima i nekoliko hrvatskih obitelji, pojedini Srbi i Slovenci, koji su bili otjerani ili pobjegli iz krajeva okupiranih po Talijanima. Samo nekoliko njemačkih obitelji oduprlo se do kraja s uspjehom fašističkom utjecaju.-

Dok su domaći Nijemci u prvo vrijeme donekle osuđivali ustaške progone Srba i Hrvata, bili su svi od reda otvoreni neprijatelji Židova i svim progonima Židova kumovali i bili glavni začetnici. U svemu su pomagali okupatora, pa su vrijeme okupacije Nijemci obrtnici i trgovci iskoristili radeći i poslujući s okupatorom i njegovim pomagačima.

U narodnooslobodilačkoj vojsci bilo je oko 60 boraca iz redova brodskih Nijemaca, a neki su i materijalno pomagali NOP ili se bar lojalno držali, naročito od g. 1943. naprijed.

Odmah po okupaciji bila su sva mlađa godišta brodskih Nijemaca regrutovana i svi sposobni uvršteni u SS-formacije različitih jedinica i odslani na ruski front, gdje su većinom izginuli. Pripadnici Nijemaca starijih godišta, koji su služili u hrvatskom domobranstvu u tzv. željezničkim stražarskim bojnama, bili su iz domobranstva povučeni i uvršteni u Freiwillige Polizeiregiment Kroatien, a vršili su službu duž željezničke pruge od Vinkovaca do Zemuna. Neki su bili i u drugim njemačkim vojničkim jedinicama. Koliki je broj tih učesnika, nije se moglo utvrditi, jer su se obitelji istih većinom iselile, a službenih podataka i spisa nema, jer je arhiva okupatorskih i ustaških vlasti ili uništena prigodom bombardiranja ili prigodom povlačenja.

Iz istih razloga su i ostali podaci donekle nepotpuni.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU

M.P.

Pročelnik:

[nečitko]

OKRUŽNI N.O.O. SL. BROD

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno: [nečitko]

Broj: [nečitko]

* * *

33.

Izvješće Okružne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod (23. listopada 1945.) Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Zagreb o Nijemcima na području Okružnog NO Slavonski Brod

Okružni NO Brod
Okružna Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača.

Broj: 289/45.

Sl. Brod 23. X. 1945

Zemaljskoj Komisiji za
utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.

Z a g r e b

U vezi tamošnje Okružnice od 30 srpnja 1945 g. br. 2816/45 a savezno sa tamošnjom požurnicom od 18.X.1945 broj isti dostavlja se elaborat o zločinačkom i izdajničkom radu “njemačke narodne skupine” za vrijeme okupacije.

I.- Na području ove Okružne Komisije živjelo je “folksdajčera”

A. Prije rata:

1.- U gradu Brodu živjelo je preko 1000. pripadnika folksdajčera, a u Kotaru Sl. Brod bez grada Broda bilo ih je prema priposlanim podacima 16.

2.- U gradu Đakovu bilo je oko 1600. pripadnika “folksdajčera”, a u Kotaru Đakovo bez grada Đakovo bilo je ukupno oko 1730.

3.- U gradu Vinkovcima bilo je oko 2000. pripadnika “folksdajčera”, a u Kotaru Vinkovci bez grada Vinkovaca bilo ih je 4255.

4.- U mjestu Županja bilo je oko 250. “folksdajčera” a u Kotaru Županja bilo ih je 1515.

Prema tome dakle u sjedištima Kotara Brod, Đakovo, Vinkovci i Županja bilo je ukupno 4850. “folksdajčera”, a na područjima kotareva Brod, Đakovo, Vinkovci, i Županja ukupno 7516.

Pri tome se napominje da je na području kotara Vinkovaca u dva sela bilo najviše “folksdajčera” i to u Vinkovačkom Novom Selu /Najdorf/ 1800. “folksdajčera”, a u selu Jarmina 1640. “folksdajčera”

Ova dva sela bila su naseljena iz ključivo njemačkim življem

Prema gornjim podacima prije rata na okrugu Sl. Brod živjelo je ukupno 12366. folksdajčera.

B.- Za vreme okupacije:

1.- U gradu Sl. Brodu preko 1000, a u Kotaru Sl. Brod bez Broda 54 folksdajčera

2.- U gradu Đakovo 1600, a na Kotaru Đakovo bez Đakova 1730 folksdajčera

3.- U gradu Vinkovcima 2000, a na Kotaru Vinkovci bez Vinkovaca 4255 folksdajčera.

4.- U mjestu Županja 250, a na Kotaru Županja bez Županje 1536.

Prema tome u sjedištima kotareva bilo ih je ukupno 4850 a na teritoriju kotareva 7577, odnosno na teritoriju cijeloga okruga Sl. Brod 12425.

Iz svega ovoga izlazi da se broj folksdajčera za vrijeme okupacije na području okruga Sl. Brod nije osjetljivo niti znatno promjenio.

II.- Danas na okrugu Sl. Brod /kotar Brod, Vinkovci, Đakovo i Županja/ živi ukupno oko 1176 folksdajčera a od toga najviše u gradu Sl. Brodu, gdje ih ima 437.

III.- Pobjeglo je sa teritorije okruga Sl. Brod ukupno 7733. folksdajčera.

Ovamo su uračunati svi oni koji su pobjegli sa navedene teritorije od ljeta 1944 g. pa sve do oslobođenja.

Većina najme folksdajčera iselila se je sa navedene teritorije još ljeti i u jesen 1944 g. a malen broj pobjegao je zadnjih dana sa okupatorom.

Oni koji su iselili u ljeto i u jesen 1944 g. naseljeni su po raznim mjestima u Austriji i u Njemačkoj, dočim je nepoznato boravište onih koji su u zadnjem momentu pobjegli sa okupatorskom vojskom.

IV.- Od onih koji su ostali u zemlji imade ih u logorima 1551, a na slobodi 1145.-

Oni koji su ostali na slobodi, ostavljeni su sa razloga jer se ili uopće nisu upisali u "kulturbund" ili su se upisali pod pritiskom, pa su se kasnije sami ispisali ili su radi neaktivnosti bili isključeni, bilo što su bili povezani u mješovitim brakovima sa našim elementom, bilo što su pojedini bliži članovi obitelji bili aktivni borci i suradnici NOV i NOP, bilo što su kao profesionalni radnici pridržani, a nisu se ogrešili o čast našega naroda.-

V.- Prema prispjelim podacima područnih Komisija može se utvrditi da imade 61. lice utvrđeno kao ratni zločinci i narodni neprijatelji.-

U rukama vlasti nalazi iz se 6, u bjegstvu 7, a ostalo nepoznatog boravišta.

VI.- Pred sud je izvedeno njih 10. od kojih je jedan streljen, 6. ih je osuđeno na prisilni rad, 1. na gubitak nacionalne časti, a za dvojicu osuda još nije donešena.

Ovo je sastavljeno prema podacima prispjelim od područnih Komisija.

VII.- "Folksdajčeri bili su prije rata u selima u glavnom zemljoradnici a u gradovima obrtnici, različitih struka i dobroga imovnog stanja."

Tako na pr. u gradu Brodu bio je veliki broj radnika i to kvalificirani koji su došli u grad kad se je počela razvijati industrija a naročito kada je 1921 g. počela sa radom tvornica vagona.

Kako je rečeno imovno stanje svih folksdajčera bilo je u glavnome dobro a siromašnjih slojeva bilo je među njima malo.-

Po vjeroispovjesti bila je većina rmkt. vjere, dočim je živalj u Vink. Novom Selu bio isključivo evangeličke vjere. U ostalim mjestima folksdajčeri su bili isključivo većinom rmkt. a u manjini protestanske vjere.

Do dolaska Hitlera na vlast Njemci su se gotovo asimilirali sa našim pučanstvom, sklapali mješovite brakove, svoju djecu odgajali u našim školama, bili pripadnici raznih političkih stranaka, ali dolaskom Hitlera na vlast počelo se je polako mjenjati ponašanje istih, te su 1939. g. potajno počeli raditi protiv interesa našega naroda, a g. 1941. nakon dolaska okupatorske vojske taj je rad bio neprikriven i otvoren. Valja napomenuti da je mjesto Vink. Novo Selo kao isključivo selo njemačkoga elementa još prije rata bilo protu-državno a za vreme okupacije živalj je bio isključivo fašistički, a tek malen broj toga življa odupiralo se fašizmu ali bez uspjeha. Isprva je kulturbund brojio malo članova, ali se taj broj naročito povećao za vlade Stojadinovića i Cvetkovića, a posebice uslijed propagande evangeličkih pastora i otvaranja njemačkih škola u pojedinim mjestima. Svakako nacionalsocijalistički uticaj počeo je prevladavati među folksdajčerima 1939. g. a kulminirao je dolaskom okupatora u našu zemlju tako da se većina folksdajčera mogla smatrati nacionalsocijalističkom.

U sam kulturbund pristupali su neki iz uvjerenja kao nacisti i Njemci, jedni uz obećanje raznih privilegija, neki silom i t.d.

Prije rata se sa svojim germanstvom nisu naročito isticali, ali pod uticajem njemačke propagande i vojnih uspjeha po cijeloj Evropi pristupili su gotovo svi kulturbundu, a samo je malen broj bio onih koji to nisu učinili. Služili su se literaturom i propagandnim materijalom, što su ga dobili iz Njemačke.-

VIII.- Držanje folksdajčera za vreme rata i okupacije bilo je u glavnome neprijateljsko prema narodno oslobodilačkom pokretu, a samo je malen broj simpatizirao, aktivno pomagao i sudjelovao u navedenom pokretu. Naročito je taj stav bio neprijateljski na početku okupacije, dočim se u zadnje vreme opazalo kada je ishod rata već bio jasan na taj način da će Njemci izgubiti rat, da folksdajčeri počinju pomagati razumije se opet u malenom broju narod.

oslobod. pokret. Tako se na pr. iz izvještaja Komisije Babina Greda vidi da su se folksdajčeri pred konac rata počeli izvlačiti ih Kulturbunda, pa su neki do tada gorljivi naciste počeli što više prelaziti i u redove partizana.

Pobliži podaci o svemu tome vidljivi su iz pojedinih izvještaja područnih Komisija. Na privrednom polju saradivali su sa okupatorom preko tvrtke "Agrarija". Kada su Njemci provalili u našu zemlju folksdajčeri kao petokolonaši dočekali su njemačku vojsku sa velikim oduševljenjem što se tiče mobilizacije, bogatiji su imali mogućnosti da ostanu davajući izvjesne svote novaca i nisu morali ići u vojsku. Držanje prema Hrvatima bilo je dobro, a isto tako i prema Srbima, te su domaći Njemci u prvo vreme donekle osuđivali ustaške progone Srba i Hrvata, ali su svi od reda bili otvoreni neprijatelji Židova i svim progonima Židova kumovali i bili glavni začetnici.

Kako je već rečeno stav prema narod. oslobod. pokretu bio je neprijateljski, te je bio samo maleni broj onih koji su idejno potpomagali i aktivno sudjelovali u NOB. Za vreme okupacije radili su kao obrtnici i trgovci sa okupatorom i njihovim pomagačima, te su na taj način privredno iskorišćavali okupaciju za svoje bogaćenje.

Postavljani su za komesare u privrednim poduzećima, trgovinama i obrtnim poduzećima Židova i Srba, te su na taj način navedeni komesari naprosto pljačkali tobože njima povjereno imanje progonjenih lica.

IX.- Koliko je folksdajčera pojedinačno sudjelovalo u pojedinačnim okupatorskim vojničkim, poluvojničkim i policijskim formacijama i odredima nemože se tačno reći, jer u izvještajima pojedinih područnih Komisija to nije pojedinačno označeno, već je iz istih izvještaja vidljivo, da su mlađa god. regrutovana i uvrštena u SS formacije, poslani na ruski front i tamo izginuli.

Stariji pripadnici njemačke manjine služili su u policiji "Gestapou" i drugim odredima.

Pojedinačni podaci po ovoj tački nalaze se u pripisatim izvještajima područnih Komisija.

X.- Kao glavni ratni zločinci koji su većinom pobjegli u Njemačku označeni su u izvještajima pojedinih područnih Komisija a naročito u izvještajima Komisija za grad Brod, Vinkovci, te za mjesta Vrpolje, Vrbica, Đakovačka Satnica, Vinkov. Novo Selo, Račinovci, Rajevo Selo, Babina Greda i Drenovci.

Napominje se da je ova Komisija pri sastavljanju ovoga elaborata imala mnogo poteškoća naročito uslijed toga što pojedine područne Komisije nisu dostavile na vrijeme izvještaj unatoč toga što su više puta požurivane, te sada u kratkom roku nije moguće dati jedan opširniji elaborat.

Tako je na pr. Komisija u Đakovu dostavila izvještaj tek 18. X. 45 god. a navedeni izvještaj je svakako važan jer se na području Đakova nalazio znatan broj folksdajčera te bi izvještaj bez stanja u Đakovu bio nepotpun.

S toga se naslov umoljava da ovaj izvještaj primi do znanja.-

Ujedno se priklapaju izvještaji pojedinih područnih Komisija iz kojih se mogu donekle vidjeti neki statistički podaci u pogledu sudjelovanja folksdojčera u okupatorskim vojničkim i drugim formacijama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU

M.P.

Za Okružnu komisiju
Tajnik
[nečitko]

ZEMALJSKA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA

Primljeno: 26. Okt. 1945

Broj: 4218 Odjeljenje

Prilozi

(HDA, ZKRZ GUZ 4461/45.)

* * *

34.

Izvješće Općinske komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Gašinci (Đakovo) (24. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Gašinaca

Gašinci dne 24.X-45.

Općinska komisija
za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača.

Zapisnik

Domaćih Njemaca (Volksdeutschera) bilo je u selu Gašinci oko 90 familija prije rata i za vreme okupacije.

I

Danas žive još na ovom selu domaćih Njemaca 15 familija koji se ne osećaju krivim pošto su mješani brakovi i simpatizeri N.O.P. a pojedini [su] ljudi bili u N.O.O.

II

Pobjeglo sa okupatorom oko 69 familija.

III

Od ovih koji su ostali u ovom selu ima 6 familija koji se nalaze u logoru a na slobodi se nalazi 15 familija, zato što su mješani brak, bili u N.O.O. i simpatizeri i pomagali N.O.P.

IV

Od ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja dvojica su pali u borbi u mjestu, a osam je odbjegli sa Njemcima sa boravak nepoznat

Pred sud nije kod nas nijedan izveden pošto su jedni pali a drugi odbjegli sa okupatorom

V

Za vreme bivše Jugoslavije držali su se dobrog vladanja prema slovenskom narodu i glasali su uvek za Vladu, pred rat ušli su u kulturbund druge organizacije nije bilo, Nacional-socijalistički uticaj među naše njemačke manjine preovlađuje posle pada bivše Jugoslavije.

VI

U rajh nije putovao ni jedan radi političke saradnje. Obdržavali vjeroispovjest rimokatolički. Naprednih elemenata bilo oko 25 familija koji su se odupirali fašizmu sa rezultatom što su voleli ovu zemlju u kojoj su se rodili i mrzili fašizam ali su neki pod silu oterani.

VII

Za vreme rata i okupacije jedan dijo se držao za organizaciju okupatora a jedan dijo bijo je više neutralan.

Odazvali su se mobilizaciji ali veći dijo se posle poizvlačijo i vara levo desno, veći dijo manifestovalo petokolonaštvo da će okupator propasti.

Njihovo držanje prema našem življu bilo je dobro a naročito prema Srbima.

Prema N.O.P. držali su se njih oko 15 familija dobro i pomagali u svemu a mnogi od ljudi bili su članovi N.O.O. kako mjesni tako i općinski od 1943.

VIII

Učestvovalo u raznim okupatorskim vojničkim formacijama dobrovoljno 10 ljudi a usled obavezne regrutacije 34 čoveka u kojima su formacijama služili nepoznato. Palo je u borbama oko 10 ljudi, a u ropstvu nepoznato

IX

10.) Glavni organizator i krivac i koji je ostale zaveo narod u mjestu jest bijo Franjo Graf, koji je pao u borbi u Gašinci 29/X-1943. god. a isto i Kilijan Ivan koji je odbjegao sa njemačkom vojskom.

Općinska komisija

Tajnik:
[nečitko]

Predsjednik:
[nečitko]

OKRUŽNI N.O.O. SL. BROAD

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno 8. XI 45

Broj: 289/45

Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje
zločina okupatora i
njihovih pomagača
Zagreb

U vezi izvještaja ove komisije od 23. X. 1945. broj gornji dostavlja se naknadno prispjeli izvještaj komisije u Gašincima na nadležni rad.-

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za okružnu komisiju:

Tajnik:
[nečitko]

M.P.

ZEMALJSKA KOMISIJA
ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJIHOVIH POMAGAČA

Primljeno: 13. Nov. 1945

Broj: 4461 Odjeljenje:
Prilozi

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4461/45.)

* * *

35.

Izvešće Općinske komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Retkovci (Vinkovci) (25. listopada 1945.) Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod o Nijemcima Retkovaca

OPĆINSKA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE
RATNIH ZLOČINA OKUPATORA I NJIHOVIH
POMAGAČA

Broj: 14 - 1945.-

Retkovci dne 25. X. 1945.-

Predmet: Podaci o "folksdajčerima"
 njihovom držanju i radu za
 vrijeme okupacije.-

Na br. 289/45.-

OKRUŽNOM N.O.

Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina i njihovih pomagača

Slavonski BROD

Pozivom na okružnicu Zemaljske komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača broj 2816/45, nama dostavljene tamošnjim otpisom od 3.8.1945. broj 289/45. u gornjem predmetu, izvješćuje se slijedeće:

1./ Na području ove komisije živilo je 159 osoba njemačke narodnosti prije rata.- Taj se broj za vrijeme okupacije povećao oko najviše 170 osoba.- U selu Retkovcima bilo je 143 osobe a u selu Prkovcima 16 osoba.-

2./ Danas imade svega 8 osoba, i to u Retkovcima 4 osobe, a u selu Prkovci 4 osobe.- To su dvije obitelji čiji su sinovi sudjelovali kao borci u POJ. odnosno NOV., pa niti su se sami a niti su od strane vlasti izseljeni.-

3./ Sa okupatorom, odnosno njemačkom vojskom pobjeglo je blizu 150 osoba mjeseca listopada 1944.- Oni su pobjegli u koliko je poznato za Njemačku, a najviše u okolicu Linca u Gornjoj Austriji te nešto za Njemačku, a najviše u okolicu Linca u Gornjoj Austriji te nešto u Bavarskoj a najmanje u Sasku.- Nemamo točnih adresa a nemožemo ih niti nabaviti, jer ovamo nikome ne pišu.- Vratili se nisu.-

4./ Ostalo ih je nakon izseljenja u listopadu 1944. za Njemačku još 8 obitelji od kojih su nedavno 6 obitelji sa 21 član otpremljeni u logor, dok su ostale one dvije obitelji spomenute pod toč. 2 ovog izvješća sa 8 članova i oni žive ovdje dalje svojim mirnim životom jer su im sinovi bili borci POJ. i NOV. a i danas su još na vojnoj dužnosti u J.A.-

5./ Do sada nije ovdje utvrđen nijedan folksdajčer za ratnog zločinca ili narodnog neprijatelja, jer konkretni učin zločina nije sa ničim mogao biti dokazan.- U koliko nam je poznato, nema kod nas nijedan od naših folksdajčera u rukama vlasti za počinjena kakova djela.-

6./ Obzirom na činjenice rečene pod toč. 5 ovog izvješća, nemože se ništa konkretna reći.-

7./ Na području ove komisije bilo je svega 43 kuće Nijemaca od njih po zanimanju 32 ratari, 4 kovača, 3 stolara, 1 strojobravar, 1 zidar, 1 pekar i 1 krznar.- Po vjeri su rimokatolici, po političkoj pripadnosti članovi udruženja Kulturbund.- Svi su bili dobrih materijalnih prilika osim 7 ratara koji su bili siromašni prilika i bez zemljišta, no svojim radom su si uvijek toliko privredili, da su živjeli pod povoljnim prilikama.- Svi imućniji držali su časopise i izdanja na njemačkom jeziku, a takodjer bili učlanjeni u privrednoj organizaciji "Agraria", kojoj su za vrijeme okupacije predavali svoje viškove žitarica i ostalih namirnica, dakle zasebno uvijek od ostalog stanovništva vršili predaju viškova.- Financiranje je takodjer obavljano od "Agrarie".- Mjesna grupa u selu imala je uz političku organizaciju i sekciju privrednu, te sekciju kulturnu, jer su imali i svojih diletantskih priredaba.-

Ustanovljeno je i zna se, da je vodstvo Mjesne grupe nekoje svoje sunarodnjake nijemce i silom upisivalo u organizaciju koji baš nije bio oduševljen da se u organizaciji vodi upisan, već samo zato, što je imao njemačko prezime, kao npr: Huber, Sajdl i Rupaner i da su za tokove, koji se nisu oduševljavali za organizaciju našli naziv "izdajica" kao što su ih nazivali pri polazku u Njemačku listopada 1944. kada nisu htjeli da skupa sa njima odbjegnju.- Sa Njemačkim Rajhom nisu imali direktnih veza, t.j. nisu tamo sami putovali, ali stoji, da ih je, t.j. Mjesnu grupu posjetila u dva maha grupa od 5-7 svršenih viškoškolaca kao izletnici i turisti, a zapravo je medju takovima bilo i špijuna, kako se je to moglo na nekim mjestima ustanoviti.- To je bilo 1939. godine, baš neposredno pred rat mjeseca kolovoza.-

8./ Sasma je razumljivo, da su se folksdajčeri za vrijeme okupacije držali na strani Rajha i veselili svakom uspjehu sa iznimkom za njih nekoliko inače umjerenih ljudi kao: Valcer Ivan kbr. 111, Sajdl Pavo 117, Rupaner

Franjo 179, Najbert Luka 266 i Perči Franjo kbr. 18 koji su svi bili na strani našeg naroda i djelili istu sudbinu.-

Što se tiče odazivanja mobilizaciji, može se ustanoviti, da ih je bilo malo oduševljenih, jer su se nastojali izvlačiti iz vojske kao i naš živalj.- izvlačenje iz vojske najviše se opažalo onda, kada su nekoje njihove ljude mobilisali i otpremali ih u Njemačku vojsku, dok su oni imali prije obećanje, da neće služiti izvan Hrvatske, već biti u svojoj okolini na uzdržavanju reda i mira.- Ovdasnji su se nijemci odselili iz sela mjeseca kolovoza 1943 u susjedna sela Vodjince i Ivankovo iz bojazni od partizana, t.j. od odmazde koja bi ih mogla stići radi pogibije ortslajtera Franje Perči kbr. 199, pa su iz rečenih sela odselili za Njemačku listopada 1944.- U selu su ostali 8 obitelji koji se nisu smatrali ugroženima od partizana, pa naravski partizanima i bili na ruci za razne usluge, no svejedno su otpremljeni od njih 6 obitelji, u logor u Krndiju, gdje se vjerojatno i danas nalaze, dok se sada nalazi u selu 2 obitelji čiji su sinovi u partizanskim redovima i sada služe u J.A.

Prema izloženom ovdje konstatira se, da od mjeseca kolovoza 1943 do oslobođenja, nije bilo u našem području nikakvog naročitog djelovanja Njemačke narodne skupine niti njihovog utjecaja uopće.-

Osobite saradnje sa okupatorom /njemačkom vojskom/ nisu imali ovdasnji folksdajčeri osim jednoga, i to Melhiora Klem kbr. 159 iz Retkovca, koji je prema svojem držanju i riječju želio nastojao da se selu Retkovcima najviše osveti, i da bi se selo trebalo bombardovati, jer da su svi seljani to zaslužili, jer su partizani od reda svi.- To je znao i javno govoriti u selu Vodjincima gdje se je bio privremeno odselio mjeseca kolovoza 1943. a to je govorio i u Vinkovcima kamo se je kasnije preselio iz Vodjinaca pred sam odlazak u Njemačku listopada 1944.- Prema našem življu, kao i prema partizanima koji su u selo Retkovce mnogo dolazili po namirnice i druge svoje ciljeve u toku oslobodilačke borbe 1943 i 1944 kao i početka 1945. godine, najbolje su se držali folksdajčeri Pavo Sajdl kbroj 117, Franjo Perči kbroj 18, Franjo Rupaner kbroj 179, Antun Vildman ml. kbr. 328, Luka Najbert kbr. 266, Ivan Štekl kbr. 125 jer su sami davali kako namirnice tako i podvoze prema potrebi bilo danju ili noću.- Ovi isti nisu odbjegli za Njemačku kao ostali već ostali kod svojih kuća do oslobođenja i dalje, pa je pogreška i nije pravilno postupano što su mjeseca srpnja o.g. sprovedeni u logor jer bi i u buduće mogli dobro koristiti uz ostali narod pošto nisu bili cjelo vrijeme protivni radu POJ i NOV., već im se jedino može doduše reći samo to, što su u svoje vrijeme bili upisani u Kulturbundu.-

Nemože se reći, da je ijedan od folksdajčera nešto stekao ili da bi mogao izkoristiti okupaciju za svoje bogaćenje, jer nije za njih bilo niti prilike a niti su ovdje dobro gledani, već naprotiv su se razselili i faktično upropastili u materijalnom pogledu.- Nijedan od njih nije zauzimao kakovih funkcija u političkom ili privrednom pravcu i sa toga položaja kome od našeg naroda škodio.-

9./ U raznim okupatorskim vojničkim i policijskom formacija učestvovalo je uslijed obavezne regrutacije 31, dok dobrovoljaca nije bilo.-

Točne podatke, baš u kojima su vrstama formacija pojedini služili nije moguće pružiti.- Zna se sigurno, da su većina služili u formacijama Dojče manšaft, a tek nekoliko mladjih u SS a također nekoliko u Hipo.- Njihove točne adrese nije moguće prikupiti, jer se nema od koga dobiti, pošto ovamo nisu nikome pisali, niti sa kime veze držali.-

Zna se da su većina bili pri jedinicama na Srijemskom frontu kao kočijaši ili pratioci kolona, jer su opaženi, kada su se pred početak napredovanja oslobodilačkih trupa iz Srijema povlačili sa kolonama prema Slav. Brodu.- Koliko se moglo doznati, poginulo ih je 3 na fronti u Ukrajini a 3 u borbi u Piškorevcima kod Djakova sa nekim odredom NOV. mjeseca ožujka 1945.- Koliko ih je zarobljeno, nije se moglo sa nikoje strane doznati.-

10./ Na ovu točku nemože se za ovdašnje folksdajčere ništa konkretno izvjestiti, jer nisu na ovdašnjem području vršili nad narodom takovih čina.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Tajnik:
Franjo Zetović

M.P.

Predsjednik:
Antun [nečitko]

Članovi:
Martin [nečitko]
Barišić Roka

ZEMALJSKA KOMISIJA
ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJIHOVIH POMAGAČA

Primljeno: 21. Nov. 1945

Broj: 4565

Prilozi (K 2816)

M. P.

OKRUŽNI N.O.O. SL. BROD

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača

Primljeno 12. XI 45

Broj: 289/45

*Zemaljskoj komisiji za
utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Zagreb*

U vezi elaborata ove komisije od 23. X. 1945. broj 289/45, a pozivom na tamošnju okružnicu od 30. VII 1945 broj 2816/45 dostavlja se naknadno dostavljeni izvještaj komisije Retkovci o "folksdojčerima" na nadležni postupak.-

U Slav. Brodu 12. XI 1945.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za okružnu komisiju:

Tajnik:

[nečitko]

M.P.

*Pogrešno dostavljeno
okružnoj komisiji*

(HDA, ZKRZ, GUZ, 4565/1945.)